

Χανιώτικα νέα
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ 26 Μαΐου 2018

διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ / ΤΕΧΝΕΣ / ΙΣΤΟΡΙΑ / ΒΙΒΛΙΑ / ΜΟΥΣΙΚΗ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα αποτυπώματα
της Ενετοκρατίας
στη Νέα Χώρα

ΕΛΙΑ ΚΟΥΜΗ

diadromes@haniotika-nea.gr

editorial

Γεμάτη ενδιαφέρον η περιήγηση που επιχειρούμε σήμερα στη συνοικία της Νέας Χώρας, περιοχή που κατοικήθηκε ήδη από τα τέλη του 16ου αιώνα, περίοδος κατά την οποία υπήρχε έντονη η παρουσία των Ενετών όχι μόνο εντός αλλά και έξω από τις Ενετικές οχυρώσεις!

Επισκεπτόμαστε κάποια από τα αποτυπώματα της Ενετοκρατίας που σχεδόν έχει εξαφανίσει η φθορά του χρόνου ενώ πληροφορούμαστε και για άλλα σημεία που μπορεί να μην είναι ορατά σήμερα, ωστόσο μας διευκολύνουν στην "καταννόηση" της ιστορίας και τη σημασία της συγκεκριμένης περιοχής για τους Ενετούς εκείνη την περίοδο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ. 3 - Πολιτισμός

σελ. 4 - 6 ~ Τα αποτυπώματα

της Ενετοκρατίας στη Νέα Χώρα

σελ. 7 ~ Παιδότοπος

σελ. 8 ~ Υγεία & Βότανα

σελ. 9~ Ιστορία της Ιατρικής

σελ. 10 ~ Αφορμή, Βιβλία

27/5

Αλύπιος,
Αλυπία,
Θεράπιον

28/5

Τριάδα,
Κορίνα

29/5

Θεοδοσία,
Ολιβανός,
Ολιβία,
Υπομονή

30/5

Εμμέλεια

31/5

Ερμείας,
Ερμεία,
Μάγια

1/6

Ευέλπιστος,
Ευελπίστη,
Γέρακας,
Γερακίνα,
Πύρρος,
Πύρα
Θεσπέσιος,
Θεσπέσια
Ιουστίνος

2/6

Νικηφόρος,
Νικηφορία

Τη “Λιλιπούπολη” παρουσιάζει η Παιδική Χορωδία του Δήμου Χανίων παρουσιάζει στο πλαίσιο της “Ανοιξης Καλλιτεχνικής Δημιουργίας 2018”, στο Βενιζέλειο Ωδείο Χανίων το Σάββατο 26 και την Κυριακή 27 Μαΐου στις 6 μ.μ. και στις 8 μ.μ..

Η παράσταση αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση της πολύ επιτυχημένης “Λιλιπού” που παρουσιάστηκε το Δεκέμβριο του 2017.

Ο Γιώργος Καλούτσος έχει γράψει το λιμνέτο για το εμβληματικό αυτό έργο, συνεχίζοντας την παράδοση του Μουσικού Θεάτρου που έχει καθιερώσει και στις δύο χορωδίες. Η παράσταση εκτυλίσσεται σε μία εξωπραγματική και συνάμα εξωτική ατμόσφαιρα όπου παρουσιάζονται απίθανα άτομα σε εξωφρενικές καταστάσεις.

Οι Μαρία Μυρωτή και Μαρία Παιζη είναι υπεύθυνες για τη σκηνοθεσία, τη χορογραφία και την κίνηση ενώ τη σκηνο-

ΣΤΟ ΒΕΝΙΖΕΛΕΙΟ ΩΔΕΙΟ
“Λιλιπούπολη”

γραφική δουλειά ανέλαβε η Λαμπρινή Μποβιάτσου. Ο Γιώργος Καλούτσος και ο Νίκος Περάκης υπογράφουν

την μουσική προετοιμασία. Η είσοδος είναι ελεύθερη. Συνδιοργάνωση: ΚΕΠΠΕΔΗΧ-ΚΑΜ

ΑΠΟ ΤΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΑΥΡΩΝΙΤΗ

Μια αγκαλιά τραγούδια...
για τον δικό μας Κηλαδόνη

Εκδήλωση με θέμα: “Μια αγκαλιά τραγούδια... για τον δικό μας Κηλαδόνη” θα πραγματοποιήσει η Χορωδία του δημοτικού σχολείου Ταυρωνίτη σε συνδιοργάνωση με την Περιφερειακή Ενότητα Χανίων σήμερα Σάββατο στις 8 μ.μ. στο Πνευματικό Κέντρο Χανίων.

Προαιρετικά θα ισχύει το κοινωνικό εισιτήριο με τρόφιμα μακράς διάρκειας για το Κοινωνικό Παντοπωλείο της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων.

Σε σχετική ανακοίνωση αναφέρεται

ότι «πιστή στο ραντεβού της κάθε χρόνο με όλους σας, φέτος σε χώρο καλύτερο και αναβαθμισμένο σας περιμένει να την ακούσετε, να την χαρείτε να απολαύσετε τη δημιουργικότητα των παιδιών μας και κυρίως τις αγγελικές φωνές τους...

Κάθε χρόνο και άλλο

θέμα... Δεν μας αρέσει να επαναλαμβανόμαστε... Φέτος η συναυλία μας είναι αφιερωμένη, στο μεγάλο δημιουργό Λουκιανό Κηλαδόνη που έφυγε από κοντά μας πέρσι...

Η μουσική και τα τραγούδια του Λουκιανού βαθιά ριζωμένα στη λαϊκή μας παράδοση και στην λατρεία του Έλληνα για τραγούδι με την παρέα, με πρίμο σεκόντο, με όμορφη μελωδία, ξύπνησε μια ανάγκη των νεότερων γενιών για τραγούδι... Όσοι τον τραγούδησαν και τον πί-

στεψαν, τραγούδησαν και στα παιδιά

τους και τα νανούρισαν και τα έμαθαν να ψιλοτραγουδούν μελωδικά.

Αγαπήσαμε όλα τα τραγούδια που θα σας παρουσιάσουμε κι ελπίζουμε κι εσείς να τα απολαύσετε όπως κι εμείς, σε όλη την μακριά περίοδο της προετοιμασίας μας...».

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ

Εορτασμός Επετείου
Επανάστασης 1821

Εορτασμός της Επετείου της κήρυξης της Επανάστασης του 1821 στην Κρήτη θα γίνει την Κυριακή 27 Μαΐου στις 10.30 το πρωί στον Ιερό Ναό Παναγίας Θυμιανής Σφακίων.

Όπως ανακοίνωσαν η Περιφερειακή Ενότητα Χανίων και ο Δήμος Σφακίων στις 8 π.μ. θα τελεστεί Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Παναγίας Θυμιανής, χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λάμπης – Συβρίτου & Σφακίων Ειρηνάου για να ακολουθήσουν στις 10.30 π.μ.: Δοξολογία,

Επιμνημόσυνη Δέηση, χαιρετισμός διοργανωτών, ομιλία από τον κ. Κελαϊδή Εμμανουήλ, Αντιπετάρχο ε.α., Γενικό Γραμματέα Πνευματικού Κέντρου Χανίων, κατάθεση στεφάνων, τήρηση ενός λεπτού σιγής, ανάκρουση Εθνικού Ύμνου.

τεύχος 780
Εβδομαδιαίο Πολιτιστικό Ενθετο
της εφημερίδας “Χανιώτικα Νέα”

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ -
ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Α.Ε.

ΙΔΡΥΤΗΣ: Γιάννης Ε. Γαρεδάκης
ΕΚΔΟΤΗΣ: Μανώλης Α. Γαρεδάκης
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:
Παρασκευάς Ν. Περάκης
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
“ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ”:
Ελευθερία Μ. Κουμή

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:
Γιώργος Δρακάκης, Γιώργος
Κώνστας, Γιάννης Λυβιάκης,
Δημήτρης Μαριδάκης, Γιάννα
Μαρουλοσφακή, Βασιλική
Τωμαδάκη, Ελένη Φουντουλάκη

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:
Δέσποινα Βάλλα, Νίκη Ξυφανταράκη,
Ελένη Σταυρίδη
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ:
Νεκτάριος Κακατσάκης
ΠΙΕΣΤΕΣ: Hussein Rajaitikhar,
Γιάννης Περάκης,

Γιώργος Στεφανάκης
ΣΥΝΤΑΞΗ: Εμπορικό Κέντρο
“Ερμής” (Μπουνιαλή 11-19)
τηλ. 28210 51.003 - 6,
fax 28210 51.007
e-mail: info@haniotika-nea.gr

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ:
Καραϊσκάκη 49, τηλ. 28210 70.563 -
6 fax 28210 91.900
Διαφημιστικό Τμήμα:
Εύα Κουμή τηλ.: 2821070.563 - 6
e-mail: ads@haniotika-nea.gr

ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Παρουσιάσεις Βιβλίων

Παρουσίαση του φωτογραφικού λευκώματος: “Οι αιωνόβιες ελιές της Κρήτης” του φωτογράφου Μανόλη Τσαντάκη (εκδόσεις: “Mystis”) θα πραγματοποιηθεί την Κυριακή 27 Μαΐου στις 8.30 μ.μ. στον Ιστιοπλοϊκό Ομιλο Χανίων (Νεώριο Μόρο).

Θα προλογίσει ο περιφερειακός σύμβουλος Κρήτης, Κυριάκος Κώτσος. Το βιβλίο θα παρουσιάσει ο π. Περιφερειακός σύμβουλος Κρήτης, Αντώνης Ανηψητάκης. Ποίηση και κείμενα από το βιβλίο θα διαβάσουν τα μέλη του θεάτρου Σπείρας: Κατερίνα Καπαρού, Βίκυ Χατζοπούλου και Τζίνα Στεφανιάν. Η εκδήλωση θα γίνει υπό την αιγίδα της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΥΚΩΜΑΤΟΣ

Παρουσίαση του βιβλίου του Νίκου Παπαδογιαννάκη, ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης και προέδρου της ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ρεθύμνης, **“ο Αντισκάρος (ή) ‘Και τα μάτια της στο πράσινο της Βερόνας”**, διοργανώνουν το Κέντρο Κρητικής Λογοτεχνίας και η Περιφερειακή Ενότητα Χανίων στο Πνευματικό Κέντρο Χανίων, στην αίθουσα του δευτέρου ορόφου, την Τετάρτη 30 Μαΐου στις 8 μ.μ.

Πρόκειται για ιστορικό μυθιστόρημα, το οποίο αναφέρεται στην πρώτη επιδρομή των Τούρκων στην Κρήτη το 1645, στην πολιορκία των Χανίων και του Ρεθύμνου και στην άλωση των δύο αυτών πόλεων (1645, 1646).

Το βιβλίο θα παρουσιάσουν οι: Μαρία Πατρελάκη, DEA Φιλολογίας, επίτιμη γυμνασιάρχης, Αλεξάνδρα Ζερβού, καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης, Ελπινίκη Νικολουδάκη - Σουρή, ομότιμη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης και ο συγγραφέας.

Την εκδήλωση θα συντονίζει η Κούλα Γιομελάκη, φιλόλογος.

ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΟΝΕΙΡΩΝ

Το νέο βιβλίο της Ζυράννας Ζατέλη: **“Τετράδια ονείρων”** παρουσιάζουν ο Δήμος Χανίων και η Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων, σε συνεργασία με το βιβλιοπωλείο: “Το βιβλίο” και τις εκδόσεις Καστανιώτη, την Τετάρτη 30 Μαΐου στις 8 μ.μ. στο χώρο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης (Υψηλάντων 30, Χανιά).

Για τη συγγραφέα θα μιλήσει ο ποιητής, Λεωνίδας Κακάρουλος.

Για το βιβλίο θα μιλήσει η φιλόλογος, μεταφράστρια και πεζογράφος, Λίλα Τρουλινού, με θέμα: «Η ονειροβιογραφία της Ζυράννας Ζατέλη».

Αποσπάσματα θα διαβάσει η ηθοποιός, Ντία Κοσκινά.

Θα ακολουθήσει συζήτηση με το κοινό και η Ζυράννα Ζατέλη θα υπογράψει αντίτυπα του βιβλίου της.

ΛΕΝΑΣ ΜΑΝΤΑ

Παρουσίαση του βιβλίου της Λένας Μαντά: **“Ζωή σε πόλεμο”** διοργανώνουν την Τετάρτη 30 Μαΐου στις 8 μ.μ. στο Ιστορικό Καφέ “Κήπος” το βιβλιοπωλείο: “Βιβλιοεμπορική” και οι εκδόσεις Ψυχογιός. Η συγγραφέας θα συνομιλήσει με το κοινό και θα υπογράψει αντίτυπα του βιβλίου της.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΥΟΥΚΑ

“Οι πιο δυνατές”

Παράσταση του έργου: **“Οι πιο δυνατές”** της Άννας Ανδριανού ανεβαίνει στο Youca (Καραϊσκάκη 76) στις 25, 26, 27 Μαΐου και 2, 3, 4 Ιουνίου.

Ερμηνεύουν οι: Σίσσυ Δαμουλάκη, Μαριάννα Λεδάκη, Γιώργος Νικάκης.

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Μικέλα Παπαδουλάκη, Γιώργος Κοκολάκης.

Πρωτότυπη μουσική: Βεργανελάκη Έλια.

Χορογραφία: Βασιλική Ντουντουλάκη (JazzTrainStudio), φωτογραφία: Γιώργος Αναστασάκης, βίντεο: Νεκτάριος Πλόγκας.

Ένας από τους πιο «δυνατούς» μονολόγους του Αυγούστου Στρίντμπεργκ “Δεσποινίς Τζούλια, η πιο Δυνατή” μεταμορφώνεται σε ένα μονόπρακτο «παιχνίδι για δύο» μέσα από μια αιρετική διασκευή της Άννας Ανδριανού. Δύο γυναίκες, σύζυγος και ερωμένη του ίδιου άντρα, συναντιούνται και αναμετρούνται μέχρι εσχάτων. Δύο ερωτικοί θηλυκοί ρόλοι, δύο διαφορετικές απόψεις ζωής, δύο τρόποι να αγαπάς να μισείς και να είσαι γυναίκα.

Ώρα έναρξης: 9.30 μ.μ. Τιμή εισιτηρίου: 10 ευρώ. Τηλέφωνο κρατήσεων: 6974479895.

Το ποσοστό των πνευματικών δικαιωμάτων θα διατεθεί για την πανελλαδική φιλοζωική και περιβαλλοντική ομοσπονδία.

ΣΤΟΝ ΑΣΤΡΙΚΑ

Εκθεση με έργα από ανακυκλώσιμα υλικά

Έκθεση τέχνης (trash art) με έργα από ανακυκλώσιμα υλικά διοργανώνει το ελαιουργείο BIOLEA στον Αστρικα Κολυμαρίου έως 27 Μαΐου στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εβδομάδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είσοδος ελεύθερη.

Σημειώνεται ότι οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν είναι: Karolina Smejkalova, Μαρία Αιραμ., Claudia Boldura, Μανώλης Πετράκης, Κώστας Σπανάκης, Αλεξάνδρα Μανουσάκη, Martanoemi Noriega, Evelin Jo Oswald, Lucyna Kukosz, Γυιόκης Γιώργος, Χρήστος Τσόνιας, Ellen Weijers, Γιάννης Μαρκαντωνάκης.

ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ Κ.Α.Μ.

“Φως” στα μυστικά του Δίσκου της Φαιστού

Με στόχο να “αποκαλυφτούν” τα μυστικά του Δίσκου της Φαιστού ο Δήμος Χανίων και η ΚΕΠΠΕΔΗΧ ΚΑΜ σε συνεργασία με το ΤΕΙ Κρήτης διοργανώνουν εκδήλωση το Σαββάτο 26 Μαΐου στις 6 μ.μ. στο Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου (ΚΑΜ).

Τα **μυστικά του Δίσκου της Φαιστού** θα αποκαλύψει ο γλωσσολόγος, **Δρ. Γκάρεθ Οουενς**.

Όπως αναφέρεται σε σχετική ανακοίνωση, «ο Δίσκος της Φαιστού είναι μία από τις πιο πολυσυζητημένες επιγραφές στην ιστορία της ανθρωπότητας. Πολλά έχουν γραφτεί κι ακόμη περισσότερα ειπωθεί σε σχέση με αυτόν, ωστόσο η επεξήγηση του παραμένει μέχρι και τις ημέρες μας ένα άλυτο μυστήριο. Η ομιλία θα γίνει στα ελληνικά.

Όπως είναι γνωστό, ο δίσκος της Φαιστού έχει διάμετρο πε-

ρίπου 16 εκ. με σημεία γραφής και στις δυο όψεις, τα οποία ανέρχονται σε 242 και διαιρούνται σε 61 ομάδες. Υπάρχουν 45 διαφορετικού χαρακτήρα σημεία στο Δίσκο, περισσότερα για να απαρτίσουν ένα αλφάβητο και λιγότερα για να αποτελέσουν μια πραγματική ιδεογραφική γραφή, όπως συμβαίνει με τα κινέζικα. Σε κάθε περίπτωση η γλώσσα του δίσκου, που αποτελεί το πιο γνωστό δείγμα της «συλλαβικής μινωικής γραφής», είναι ακόμη απροσπέλαστη».

Ο Δρ. Γκάρεθ Όουενς, ειδικός σε θέματα μινωικής γραφής, έχοντας αφοσιωθεί στη μελέτη του Δίσκου για δέκα χρόνια έχει προχωρήσει, σε συνεργασία με τον καθηγητή Φωνητικής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης Τζον Κόουλμαν, την «ανάγνωση» στο 99%. Πλέον είναι σε θέση να μας «αποκαλύψει» τα μυστικά του Δίσκου της Φαιστού, δίνοντας μια τεκμηριωμένη, εμπεριστατωμένη και αξιόπιστη ερμηνεία του δίσκου. Με σεβασμό απέναντι στην ιστορία και επίγνωση του βάρους του εγχειρήματός του, προχωράει ένα βήμα παραπέρα στην «ερμηνεία» του δίσκου, μιλάει για την πεμπουσία του και μας δίνει ίσως το «κλειδί» για την είσοδο στα άδυτα του μινωικού κόσμου.

Τα αποτυπώματα της Ενετοκρατίας στη Νέα Χώρα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΙΤΣΙΤΑΚΗΣ*
pitsitakis@gmail.com

Οι τέσσερις αιώνες Ενετοκρατίας στα Χανιά (1252-1645) άφησαν ισχυρά αποτυπώματα με καλαίσθητα κτίσματα, μεγαλοπρεπή και επιβλητικά -εκτός εκείνων που καταστράφηκαν για διάφορους λόγους- στην εντός των τειχών πόλη που και σήμερα ακόμη αντέχουν και μαρτυρούν το πέρασμά τους.

Αλλά κι έξω από τις ενετικές οχυρώσεις στην καλόβολη γη της Νέας Χώρας στην οποία υπήρχε συνεχής ανθρώπινη παρουσία, τουλάχιστον από τα τέλη του 16ου και τον 17ο αιώνα, που άφησε §

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΠΕΤΡΙΝΕΣ ΣΤΡΑΤΕΣ ΚΑΙ Η ΕΝΕΤΙΚΗ ΓΕΦΥΡΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΙΣΟΥ

Κατά την Ενετοκρατία διαμορφώθηκαν τρεις πέτρινες στράτες (καλντερίμια) που διέσχιζαν την περιοχή της Νέας Χώρας από τα ενετικά τείχη προς τα δυτικά. Οι στράτες διακρίνονται ολοκάθαρα σε χάρτη του 1645 της Μαρκιανής βιβλιοθήκης της Βενετίας, που απεικονίζει την πολιορκία των Χανίων από τους Τούρκους.

• Η πρώτη ήταν η παραλιακή που ξεκινούσε από τη μικρή πύλη του προμαχώνα San Salvatore, περνούσε από το εβραϊκό νεκροταφείο (Ιουδαϊκό κοιμητήριο), το οποίο εξυπηρετούσε, συνέχιζε από τους παραλιακούς χαμηλούς λόφους κι έφτανε μέχρι τις εκβολές του Κλαδισού ποταμού όπου, όπως θυλείται, υπήρχε μια κρεμαστή γέφυρα για να διαβαίνουν πεζοί και καβαλάρηδες και... «οδηγούσε, σύμφωνα με χάρτη του 1645 στον παραθαλάσσιο οικισμό Γωνιές, απέναντι από τα Θοδωρού, που θα μπορούσε να ταυτιστεί με τον Κάτω Σταλό ή την Αγία Μαρίνα»¹.

• Η δεύτερη, η μεσιανή, ξεκινούσε από τον επιπρομαχώνα Priuli ή San Nicola² στο μέσον περίπου της δυτικής πλευράς των τειχών της πόλης, περνούσε μέσα από το σημερινό πάρκο των «Πευκακιών»³ και πλησίαζε διαγώνια τη νότια στράτα καταλήγοντας στην κεντρική γέφυρα του Κλαδισού. Τη στράτα αυτή τη χρησιμοποιούσαν κυρίως κατά την Τουρκοκρατία για ν' αποφύγουν τη συνάντηση με τους λεπρούς⁴ (μεσκίνηδες) που ζούσαν σε τρώγλες νότια της τρίτης στράτας.

• Η τρίτη, η νότια στράτα (Strada Comuna), ξεκινούσε από τον προμαχώνα του Αγ. Δημητρίου, ακολουθούσε την πορεία της σημερινής οδού Κισάμου και κατέληγε στην ενετική γέφυρα του ποταμού Κλαδισού.

Στην εποχή των Ενετών στον Κλαδισό, τον αρχαίο Κεδρισό ή αλλιώς Όδερο ποταμό που με τα πλούσια νερά του έκανε εύφορη τη νεοχωρίτικη γη, φτιάχτηκε μια εντυπωσιακή πέτρινη τρίτοξη γέφυρα, που ένωνε τις δύο όχθες, «εξαιρετικής κατασκευής, ένα από τα πολύ σημαντικά μνημεία της Βενετοκρατίας στην Κρήτη» (Μιχ. Ανδριανάκης), που «η δόμησης της θυμίζει αρκετά την κατασκευή των νεωρίων» (Μαν. Μανουσάκης). Στην ιστορική αυτή γέφυρα που οδηγούσε προς τις δυτικές επαρχίες και διατηρήθηκε μέχρι σήμερα, διαδραματίστηκαν τους επόμενους αιώνες συγκλονιστικά γεγονότα με τελευταία αυτά στη Μάχη της Κρήτης, την Κατοχή και τον Εμφύλιο.

Ο ΚΟΛΠΙΣΚΟΣ ΣΤΗΝ ΑΒΕΑ

Την ίδια περίοδο ο χώρος του πρώην εργοστασίου της ΑΒΕΑ, όπως φανερώνουν χάρτες της εποχής (φωτ. εξωφύλλου) αλλά και η μορ-

Γκραβούρα του νησιού
Θοδωρού στα τέλη του 16ου
ή αρχές του 17ου αιώνα με
τα δύο ενετικά κάστρα

φολογία του εδάφους, καλύπτονταν από θάλασσα, σχηματίζοντας ένα μικρό λιμανάκι – καταφύγιο των πλοίων σε άσχημες καιρικές συνθήκες. «[...] Ο Francisco Basilicata, το 1618, απεικονίζει τους κήπους και τα χωράφια της Νέας Χώρας και καταγράφει στη θέση της σημερινής Α.Β.Ε.Α. έναν μικρό κόλπο που χρησίμευε ως σκάλα και ναυτική φάλα. Δηλαδή, ένα μικρό φυσικό λιμάνι, στο οποίο ναυλοχούσαν δύο – τρεις πολεμικές γαλέρες. [...]»⁵. Μετά την κατάκτηση των Χανίων από τους Τούρκους και καθώς αυτοί δεν απειλούνταν από άλλους εχθρούς, ο μικρός κολπίσκος εγκαταλείφθηκε, μπαζώθηκε σιγά σιγά κι εξαφανίστηκε.

Η ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΑ ΛΑΖΑΡΕΤΟ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΧΩΡΑΣ

Το 1639 η Γαλννοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας στέλνει για στρατιωτικούς σκοπούς τον Ιερώνυμο Σεμιτέκολο στην Κρήτη και ο ρέκτορας των Χανίων του αναθέτει τη μελέτη της μορφολογίας των ακτών του διαμερίσματος των Χανίων. Αφού κάνει τις μετρήσεις στον κόλπο της Κισάμου από το Ραβδούχα ως τον κάβο Σπάθα και από εκεί, στο Χανιώτικο κόλπο μέχρι το λιμάνι των Χανίων, για τα βάθη των νερών, τα σημεία των άκρων και παραλιών, των ακρωτηρίων και των τόπων στους οποίους υπάρχει γλυκό νερό, περιγράφει το θαλάσσιο χώρο αναλυτικά. Για το τμήμα από τη Χρυσή Ακτή έως το Ενετικό Λιμάνι, αναφέρει: «[...] Από τους Αγίους Αποστόλους μακριά ένα ρίξιμο του μοσκέτου»⁶ για να παραπλεύσει προς τα Χανιά είναι παντού μικρά βάθη και βράχια κάτω από το νερό, γι' αυτό δεν μπορείς να κοστάρεις⁷. Βρίσκεις μια κοιλάδα που λέγεται Αυλάκι που είναι ένα μικρό λιμάνι όπου θα μπορούσαν να μείνουν περισσότερες από εικοσιπέντε γαλέρες. Υπάρχει ένα ξερονησάκι στο στόμιο με μερικές ξέρες, που βρίσκονται προς τα ΒΔ (γρέγο)⁸. Η είσοδος του είναι προς το βορά. Ο βόρειος άνε-

μος θα έδινε τα-ρακούνημα. Έχει καλό βάθος και καλή περιοχή, έχει ακόμη γλυκό νερό αρκετά κοντά. Αυτός ο κόλπος είναι ρηχός, αλλά ιδιαιτέρως πάνω στους βράχους που είναι στο δεξιό μέρος. Για να μπεις σ' αυτό το λιμάνι και να καταλήξεις σε απόβαση θα ήταν πολύ ενδιαφέρον επειδή τα Χανιά είναι πολύ κοντά και θα έβγαίνες αμέσως σ' αυτή την πεδιάδα[...]»⁹.

Η περιγραφή του Σεμιτέκολο είναι ακριβέστατη.

Προχωρώντας δυτικότερα προς την αμμουδιά της Νέας Χώρας, σημειώνει: «Έξω απ' αυτό το λιμάνι λίγο μακρύτερα είναι η μύτη που λέγεται Βουκολέα γύρω από την οποία γυρίζεις προς νοτιοανατολικά σε τόξο, που κάνει αυτή η μύτη με τα Χανιά. Αμέσως αρχίζει να γυρίζει προς αυτόν τον άνεμο (ΝΔ). Αν και υπάρχουν βράχοι παντού μπορείς να πιάσεις σκάλα στην ακτή και να αποβιβασθείς πάνω στην πεδιάδα κοντά στην πόλη. Συνεχίζεται αυτή η ευκολία, του να κάνεις σκάλα, μέχρι που διαρκούν οι βράχοι. Έπειτα αρχίζει αμμουδιά, όπου δε μπορείς να κοστάρεις μόνο αρκετά μακριά γιατί είναι ρηχά και πηγαίνεις μέχρι τα Χανιά χωρίς να μπορείς να κοστάρεις στην ξηρά, και θα είναι δύο μίλια. Αφήνουμε λίγο μακρύτερα από τη ξηρά το ξερονησάκι, όπου είναι το Λαζαρέτο, μέσα από το οποίο μπορείς όμως να περάσεις»¹⁰.

Η βραχονησίδα Λαζαρέτο ή Λαζαρέτα απέχει

ένα χιλιόμετρο και κάτι από την παραλία της Νέας Χώρας. Κατά την ενετοκρατία έπαιξε σημαντικό ρόλο διότι πάνω στην οποία ελεύθερη επίπεδη επιφάνειά της κτίστηκε «νοσοκομείο» - λοιμοκαθαρήριο, επειδή εκείνη την εποχή οι λοιμοί και οι επιδημίες και κυρίως της πανώλης θέριζαν το νησί. Έτσι συμπληρώθηκε ο αριθμός των ιδρυμάτων περίθαλψης του υγειονομικού συστήματος των Χανίων της εποχής για τα οποία η καθηγήτρια

Ιστορίας Νέου Ελληνισμού (από τον 13ο αι. έως την Ελληνική Επανάσταση) του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αναστασία Παπαδία-Λάλα, αναφέ-

ρει¹¹: «[...] Τα στοιχεία αυτά οδηγούν στην πιστοποίηση ενός οργανωμένου συστήματος κοινωνικής μέριμνας και στο τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, η απώλεια του μεγαλύτερου μέρους των περιφερειακών αρχείων της βενετοκρατούμενης Κρήτης, επίσημων και συμβολαιογραφικών, δεν επιτρέπει την πρόσβαση σε επιμέρους εκφάνσεις του φαινομένου, έξω από το χώρο της κρητικής πρωτεύουσας. [...]». Τα υπόλοιπα ήταν: α) Το ίδρυμα περίθαλψης απροστάτευτων παιδιών (hospitale della Pietà) και β) Το στρατιωτικό νοσοκομείο ή «νοσοκομείο των Λατίνων» (hospital de Latini) που ιδρύθηκε στα τέλη του 16ου αιώνα και «είχε ως αποστολή την παροχή ιατρικής περίθαλψης αποκλειστικά στους μισθοφόρους στρατιώτες της περιοχής, που το 1583 ανέρχονταν σε 1100 περίπου άνδρες».

Η ίδια, σχετικά με το Λαζαρέτο, γράφει¹²: «[...]»

Η ιστορία των
Φερδινάνδου
2ου και 3ου

Γκραβούρα του 17ου αιώνα με το Λαζαρέτο και το κτίσμα του λοιμοκαθαρητηρίου.

Εξίσου περιορισμένες είναι οι ειδήσεις για το λοιμοκαθαρητήριο της πόλης. Η ίδρυσή του, στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, ήταν εύλογη, εφόσον τα Χανιά αποτελούσαν σημαντικό κέντρο εμπορικών και ναυτιλιακών δραστηριοτήτων. Οι διαδικασίες της ανέγερσης επιταχύνθηκαν, ύστερα από τον ισχυρό κλονισμό που επέφερε στην κρητική κοινωνία ο λοιμός των ετών 1592 – 1595 καίτοι οι βενετικές Αρχές είχαν επιτύχει να παρεμποδίσουν την επέκτασή του στη δυτική Κρήτη. Το λοιμοκαθαρητήριο των Χανίων στεγάστηκε σε βραχονησίδα, στο δυτικό τμήμα της πόλης [...]. Η κατασκευή των κτιριακών εγκαταστάσεων δεν υπήρξε απρόσκοπτη. Στα 1603 μαρτυρείται ότι οι εργασίες είχαν διακοπεί, λόγω της έλλειψης κεφαλαίων. Τα προβλήματα συνεχίστηκαν και στα επόμενα χρόνια, παρά την αποστολή οικοδομικών υλικών από τη Βενετία. Στα 1606, σύμφωνα με αναφορά του ρέκτορα των Χανίων η κατασκευή των κτισμάτων είχε προχωρήσει αρκετά, αλλά για την αποπεράτωσή τους απαιτούνταν σημαντικά ποσά. Με έγγραφό της, της 27^{ης} Μαΐου του ίδιου έτους, η βενετική Γερουσία αναγνώρισε τη σημασία του έργου και ανέθεσε στην κεντρική Διοίκηση της Κρήτης να διαθέσει τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους για την ολοκλήρωσή του. Ειδικότερα στοιχεία για τη διοικητική δομή και τη λειτουργία του δεν εντοπίστηκαν, αλλά, ασφαλώς, ως πρότυπο της οργάνωσης του χρησίμευε το, αναδιαρθρωμένο στα 1597, λοιμοκαθαρητήριο του Αγίου Γεωργίου στο Χάνδακα. [...].

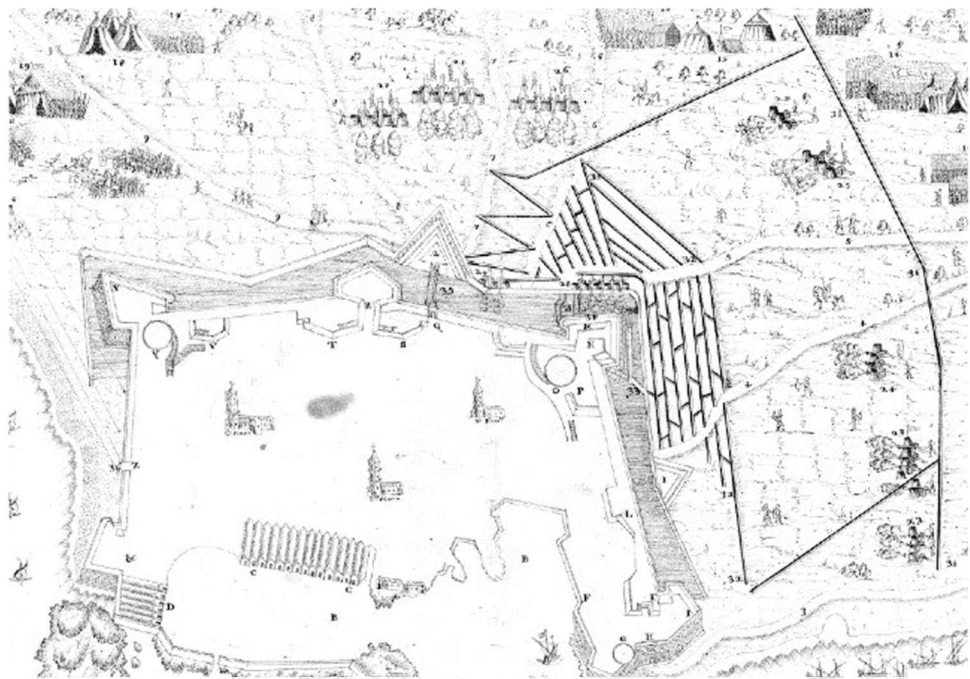
Ο γεωλόγος Αιμίλιος Δασύρας, συμπληρώνει¹³: «[...] Το νησάκι Λαζαρέτο οικοδομήθηκε τον 17^ο αιώνα, χάρη στη φροντίδα των υπευθύνων του Βασιλείου της Κάντιας. Το 1603, παρόλο που η οικοδομή είχε φθάσει στο ύψος των τριών (3) μέτρων, οι εργασίες διακόπηκαν ελλείψει υλικού. Στις 27 Μαρτίου του 1604, η Βενετική Γερουσία εξουσιοδότησε την άμεση αποστολή ξυλείας και σιδηρικών για να ολοκληρωθεί το έργο. Παρ' όλα αυτά, οι εργασίες αργοπορούσαν τόσο που η Γερουσία αναγκάστηκε να πιέσει – αποτελεσματικά αυτή τη φορά – τον Γενικό Προβλεπτή Κάντιας, Γενικό Διοικητή, (Provveditore Generale), για να περατωθεί το έργο. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα θεόρατα κύματα του Κρητικού πελάγους, πολλές φορές έφθαναν και μέχρι το κτίσμα αυτό, το

οποίο είχε κτισθεί στο νότιο μέρος της νησίδας και 2,50 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας [...]. Επιπρόσθετα, σημειώνει: «[...] Η παρουσία κοκκινωχώματος στη Νότια Πλευρά συνδυάζεται με τη μεταφορά του από τη στεριά, από τους Τούρκους, για τη δημιουργία μιας επικλινούς βατής ανάβασης για να συρθεί επάνω το μεγάλο κανόνι που βομβάρδιζε ανηλεώς – από τη θάλασσα – τη Δυτική Πλευρά του χανιώτικου τείχους [...].»¹⁴.

Το 1739 επισκέφθηκε την Κρήτη και το Λαζαρέτο ο Άγγλος κληρικός Ριχάρδος Πόκοκ ο οποίος στο τρίτομο έργο του αναφέρει σχετικά¹⁵: «[...] Μισό μίλι δυτικά των Χανίων είδα ένα μικρό επίπεδο νησί, με περίμετρο μισό περίπου μίλι, που λέγεται Λαζαρέτα. Σ' αυτό γινόταν συνήθως η λοιμοκάθαρση την εποχή των Ενετών. Τώρα όλα τα κτίσματά του είναι κατεστραμμένα και το νησάκι είναι έρημο [...].».

Αναφορά στο Λαζαρέτο κάνει και ο Γάλλος φιλέλληνας περιηγητής και συγγραφέας Νικόλαος Σαβαρύ (Savary 1750-1798), ο οποίος ταξίδεψε στην Κρήτη και τα ελληνικά νησιά στα 1779-1781 και στο τρίτομο σύγγραμμά του «Επιστολαί περί της Ελλάδος», σημειώνει: «[...] Αναχωρώντας κάποιος από τα Χανιά και πηγαίνοντας προς νότο, αφήνει δεξιά του το κτισμένο πάνω σε βράχους λοιμοκαθαρητήριο, όπου οι Βενετοί υποχρέωναν τα πλοία, πριν μπουν στο λιμάνι, να καθαρίζονται [...]»¹⁶.

Ο Ιταλός αρχαιολόγος Giuseppe Gerola στάλθηκε το 1900 στην Κρήτη από το Ινστιτούτο Επιστημών Γραμμάτων και Τεχνών της Βενετίας, με εντολή να μελετήσει τα ενετικά μνημεία της Κρήτης, πριν καταστραφούν από το χρόνο. Ο Αιμ. Δασύρας γράφει: «[...] Ο Gerola, όταν επισκέφθηκε τη νησίδα, περίπου στα 1900, μπόρεσε να διακρίνει τοίχους που απείχαν ο ένας από τον άλλο και με ευθύνη από Νότο

Πολιορκία Χανίων 1645. Μαρκιανή βιβλιοθήκη Βενετίας. Γύρω από τον προμαχώνα του Αγ. Δημητρίου φαίνονται με τις γραμμές τα χαρακώματα των Τούρκων πολιορκητών. Επίσης είναι εμφανείς οι 3 στράτες στη γη της Νέας Χώρας.

προς Βορρά, 10,20 μ. επί 5,70 μ. και 13 μ. επί 5,70 μ. Το δε πάχος των τοίχων ήταν 1,15 μ. Τον πρώτο χώρο, του οικήματος, τον βρήκε τελείως ανοιχτό. Τον δεύτερο, περικλειόμενο Δυτικά από έναν χαμηλό τοίχο 0,70 εκ. πάχος, τον τρίτο περικλειόμενο Ανατολικά από ένα παρόμοιο τοίχο ολίγων εκατοστών πάνω από τη γη και τον τελευταίο χώρο περικλειόμενο τόσο από τη μεριά του Βορρά όσο και από τη μεριά του Νότου. Παρατήρησε, επίσης, ο Gerola, μία στέρνα πελεκημένη στον βράχο στην περιοχή του τρίτου χώρου [...]. Σήμερα, από τον επισκέπτη της νησίδας, είναι ευδιάκριτα τα ίχνη των εξωτερικών και εσωτερικών θεμελίων των τοίχων του κτίσματος.

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ

Στα ύστερα χρόνια της Ενετοκρατίας, με βάση μέχρι στιγμής διαθέσιμα στοιχεία, στο γεωγραφικό τόπο της Νέας Χώρας εκτός από το Λαζαρέτο, τις τρεις στράτες και τη γέφυρα του Κλαδισού, υπήρχαν η εκκλησία του San Constantino και το μοναστήρι του San Lazzaro όπως και τουλάχιστον ένας νερόμυλος στις όχθες του Κλαδισού. Ένας ολόκληρος κόσμος ζούσε και κυκλοφορούσε σε μian εύφορη περιοχή, κατάφυτη με διάφορα δέντρα, που καλλιεργούνταν με αρκετά είδη λαχανικών. Μπορούμε εύκολα να φανταστούμε σε ένα νοπτικό ταξίδι - βουτιά στο παρελθόν, εικόνες και σκηνές της εποχής που δεν απέχουν πολύ από την πραγματικότητα. Για παράδειγμα πως θα γινόταν η επαφή της στεριάς με κάποια βάρκα με το απέναντι λοιμοκαθαρητήριο του Λαζαρέτου, ή όταν ναυλοχούσε μια γαλέρα «στον κολπίσκο της ΑΒΕΑ» και οι ναυτικοί βγαίνοντας για να πάνε στην πόλη συναντούσαν δίπλα τους το San Constantino, είτε πως γινόταν η κίνηση προς και από τους νερόμυλους του Κλαδισού για να τους προμηθεύσουν με τα δημητριακά ή να παραλάβουν τ' αλεύρι που αλέθονταν σ' αυτούς.

Κι έξαφνα ένα πρωινό του Ιούνιου του 1645, φάνηκε από τον κάβο Σπάθα ο τουρκικός στόλος αποτελούμενος από 378 πλοία με σκοπό την κατάκτηση της Κρήτης που τότε είχε πληθυσμό διακόσιες χιλιάδες κατοίκους¹⁷. Επλευσε στο Κολυμπάρι, αποβίβασε αρκετό στρατό και προχώρησε ανατολικά. Αφού ξεπέρασε το εμπόδιο της νησίδας Θοδωρού (Turlulu) οχυρωμένης με δυο ενετικά κάστρα, με αρκετές απώλειες, αποβίβασε τα υπόλοιπα στρατεύματα και τα πολεμοφόδια με τα κανόνια στις εκβολές του Κλαδισού και πήρε θέσεις μάχης στη νεοχωρίτικη γη όπου διαδραματίστηκαν τα κύρια γεγονότα για την πολιορκία των Χανίων.

San Constantino, San Lazzaro και η πολιορκία των Χανίων

Στη θέση του σημερινού ναού του **Αγ. Κωνσταντίνου** στην περίοδο της Ενετοκρατίας υπήρχε και λειτουργούσε εκκλησία του Αγίου Κωνσταντίνου και αρκετές γραπτές πηγές και μαρτυρίες πιστοποιούν την παραπάνω αναφορά: α) Στην εκκλησιαστική απογραφή των Χανίων του 1637¹⁸ αναφέρεται η ύπαρξη ναού του Αγίου Κωνσταντίνου στον Κλαδισό, που υπαγόταν στη Μονή του Αγίου Ιωάννη κοντά στο Βαμβακόπουλο¹⁹. β) «[...] Στο χειρόγραφο για την πολιορκία των Χανίων του 1946, που δημοσίευε ο Μ. Σακελλαρίου, αναφέρεται ότι ο προβλεπτής των Χανίων Antonio Navaigiero “βλέπει ότι πίσω από τον Άγιο Κωνσταντίνο μέχρι το νεκροταφείο των Εβραίων και σε απόσταση μισού μιλίου, ήταν γεμάτες οι κοιλάδες με τα εχθρικά στρατεύματα”.

Την ίδια πληροφορία αναφέρει στην “Ιστορία της Κρήτης” και ο Βασίλειος Ψιλάκης (“το πρώτον δε κανονιοστάσιον από έξι πυροβόλα εφάνη επί του υψώματος απέναντι του Αγίου Κωνσταντίνου και επυροβόλησε την πύλην του Ρεθύμνου”). [...].»²⁰.

Για τη μονή του **Αγίου Λαζάρου** δεν έχουμε αρκετές πληροφορίες. Ο Μαν. Μανούσας, γράφει και παράλληλα παραθέτει σχετικό χάρτη που δείχνει τη μονή και τον γύρω χώρο: «Η μονή του Αγίου Λαζάρου βρισκόταν δυτικά των οχυρώσεων και επί της σημερινής οδού Κισάμου κοντά στο “Πανελλήνιο”. Πρόκειται για μια λατινική μονή που χρησιμοποιούνταν κυρίως ως λεπροκομείο και αποτέλεσε τον πυρήνα της συνοικίας Βαρούσι, πολύ κοντά στα μεταγενέστερα Κομμεναριά».

Σχετικά με την πολιορκία των Χανίων ο Μιχάλης Ανδριανάκης, αναφέρει²¹: «[...] Η σχετική σύντομη πολιορκία των Χανίων ήταν ένας άνισος και εξαιρετικά σκληρός αγώνας. [...] Το κύριο βάρος της επίθεσης ρίχτηκε από την πλευρά της σημερινής Νέας Χώρας εναντίον του προμαχώνα του Αγ. Δημητρίου [...] Ο εχθρός αναφέρεται ότι είχε εγκαταστήσει μια πυροβολαρχία με πέντε μεγάλα κανόνια σε ύψωμα μπροστά από τον Άγιο Κωνσταντίνο, απ' όπου θα μπορούσαν να πλήξουν και τον προμαχώνα του San Salvatore. Η κίνησή τους αυτή δεν είχε τα αποτελέσματα που περίμεναν και για το λόγο αυτό αναζήτησαν μια πιο προστατευμένη περιοχή, στο νεκροταφείο των Εβραίων, όπου τοποθέτησαν νέα πυροβολαρχία με πέντε κανόνια, πλήττοντας καίρια τον προμαχώνα του San Salvatore. Μια ακόμα πυροβολαρχία εγκαταστάθηκε προς την πλευρά των Λαζαρέτων. [...]».

Οι αναφορές των ενετικών πηγών για το θέμα, κατά κύριο λόγο, σχετίζονται με την πολιορκία των Χανίων από τους Τούρκους:

1. Στο Frammenti Istorici Della Guerra di Candia που τυπώθηκε στη Bologna το 1647, αναφέρεται: «[...] Αφού εγκατέστησαν το πρώτο χαράκωμα με 6 μεγάλα κανόνια και σε μικρή απόσταση από την εκκλησία του Αγίου Κωνσταντίνου σε χώρο πάνω σε ύψωμα [...]»²².

2. Στην δεκαετηράτομη «Ιστορία της Βενετίας»

Ιούνης 1645. Προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων και του στόλου από το Κολυμπάρι προς τα Χανιά

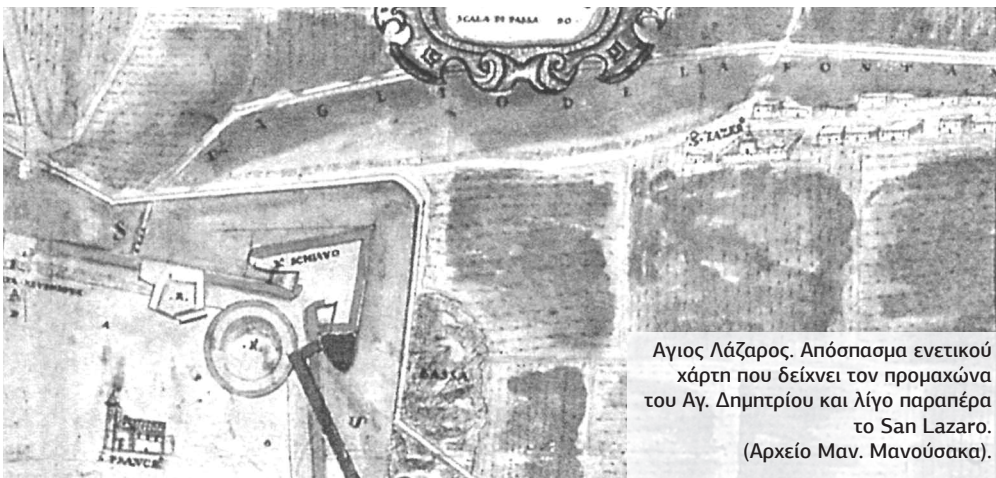

Τα ερείπια των τοίκων του λοιμοκαθαρτηρίου στο Λαζαρέτο την περίοδο της Ενετοκρατίας (φωτ. Αντώνης Θεοδωράκης 17 Απριλίου 2009).

γράφεται²³: «[...] Την επόμενη μέρα, στις 24 του μήνα (σ.σ. Ιουνίου) εμφανίστηκε το στράτευμα του εκθροού, πολυπληθές, ίσως πάνω από εξήντα χιλιάδες στρατιώτες, με πορεία προς τα Χανιά. Από την πόλη, ο κόμης Albano Governatore (Αλμπάνο Γκοβερνατόρε), με τον λοχαγό La Fontana (Λα Φοντάνα), επικεφαλής διακοσίων «πεζικάριων» και ο ιλάρχος Vizzamano (Βιτζαμάνο) με το φρεουδαρχικό ιππικό βγήκαν από τα τείχη και κάνοντας πολλή φασαρία κατευθύνθηκαν απειλητικά προς τους Τούρκους. Έτσι πέτυχαν να υποχωρήσει η εμπροσθοφυλακή του εκθροού. Οι ίδιοι, μετά από αυτή την εξέλιξη, γύρισαν με τάξη στην Πόλη. Το ίδιο πράγμα έκαναν και τις επόμενες μέρες για να καθυστερήσουν τις επιχειρήσεις του εκθροού, αλλά αναγκάστηκαν να σταματήσουν και να κλειστούν στα τείχη της πόλης λόγω του μεγάλου αριθμού των Τούρκων. Ο εκθρός, επωφελήθηκε στρατηγικά, καταλαμβάνοντας κατά τη διάρκεια της νύχτας την τοποθεσία επ' ονόματι San Lazaro, στα περίχωρα της πόλης σε απόσταση περίπου μισού μιλίου από αυτήν. Από εκεί μετακινήθηκαν και σήκωσαν ένα ανάχωμα σε ένα σημείο που το έλεγαν Άγιο Κωνσταντίνο, μοναστήρι καλογήρων, και μετέφεραν εκεί τρία μεγάλα κανόνια. Στις 27 του ίδιου μήνα, τα ξημερώματα, οι άπιστοι άρχισαν να χτυπάνε την πόλη από τη μεριά της Ρεθηνιώτικης πόρτας. Παρ' όλο που από τα προπύργια της πόλης χτυπούσαν όλη την ημέρα το ανάχωμα με τα κανόνια των Τούρκων, αυτοί τα βράδια το ξαναέφτιαχναν, συνεχίζοντας να βομβαρδίζουν την πόλη νυχθημερόν. Οι Χριστιανοί με τη σειρά τους χτυπούσαν τους Τούρκους με τα μουσκέτα και με την πάροδο των ημερών αυξάνονταν οι νεκροί και οι τραυματίες. Οι Τούρκοι βλέποντας πως δεν έκαναν πολλά πράγματα πέρα από τη Ρεθηνιώτικη Πόρτα έχοντας φτιάξει ένα μικρό τείχος σε σήκη μισοφέγγαρου, αποφάσισαν να σηκώσουν άλλα τρία χαρακώματα για να τοποθετήσουν κανόνια. Ένα

ήταν στους Αγίους Αποστόλους όπου τοποθετήσαν έξι μεγάλα κανόνια που χτυπούσαν το προπύργιο του Αγίου Αθανασίου. Ένα άλλο κάτω από την εκκλησία του Αγίου Αντωνίου όπου τοποθέτησαν τέσσερα μεγάλα κανόνια, στοχεύοντας με αυτά τον προμαχώνα του Αγίου Δημητρίου. Και το τρίτο το έφτιαξαν κοντά στον Άγιο Κωνσταντίνο όπου τοποθετήσαν τέσσερα κανόνια που χτυπούσαν τη Ρεθηνιώτικη πόρτα. Με αυτό τον τρόπο οι βάρβαροι προωθούσαν σιγά σιγά τις δυνάμεις τους προς το μέρος της πόλης, από τη μεριά του Αγίου Δημητρίου που το σφυροκοπούσαν διαρκώς μέρα και νύχτα. Επίσης οι βάρβαροι δημιούργησαν ένα «Fortino» μικρό φρούριο στη μεριά της Sabbionara σε ένα μετόχι ονομαζόμενο Santo Tanourio (σ.σ. πιθανώς να εννοεί Άγιος Φανούριος), τοποθετώντας τέσσερα κανόνια με τα οποία χτυπούσαν την πόρτα Σαμπιονάρα. Με άλλα λόγια η πόλη είχε πολιορκηθεί εντελώς από τη στεριά. Και σε συνδυασμό με τον συνεχιζόμενο αποκλεισμό από τη μεριά της θάλασσας, άρχισε να γίνεται όλο και πιο δύσκολος ο ανεφοδιασμός της πόλης [...].»

Ο Galeazzo Gualdo στο βιβλίο του «Historia

Άγιος Λάζαρος. Απόσπασμα ΕΝΕΤΙΚΟΥ χάρτη που δείχνει τον προμαχώνα του Αγ. Δημητρίου και λίγο παραπέρα το San Lazaro. (Αρχείο Μαν. Μανούσακα).

delle guerre di Ferdinando Secondo, c Ferdinando Terzo Imperatori, e del Re Filippo Quarto di Spagna, Venetia 1653» μτφρ. Σπύρος Τζανάκης, αφιερωμένο στους πολέμους των αυτοκρατόρων Φερδινάνδου 2^{ου} και 3^{ου}, στον δέκατο τόμο, σελίδα 441 αναφέρει ότι οι Τούρκοι αφού προώθησαν το στόλο τους στα λιμάνια των Αγίων Αποστόλων και Tavlacchi (σ.σ. Αυλάκι κατά Σεμιτέκολο) στρατοπέδευσαν στο χωριό του San Lazaro όπου σήκωσαν **Λάβαρα** στις σκεπές των σπιτιών. Οι κάτοικοι της πόλης μόλις τα είδαν ειδοποίησαν τις αρχές για να πάρουν μέτρα. Στο ίδιο βιβλίο αναφέρει την ηρωική στάση των ορθόδοξων ιερέων που βρισκόταν στην πόλη κατά τη διάρκεια της πολιορκίας και οι οποίοι με πρωτοβουλία των αρχών σχημάτισαν ιδιαίτερη μονάδα με επικεφαλής Ενετό αξιωματικό. Προκάλεσε δε θαυμασμό το θάρρος αλλά και η στρατιωτική τους αποτελεσματικότητα για παπάδες. Ο συγγραφέας στις σελίδες 456 – 457 εξιστορεί ακόμη με επαινετικά λόγια την ηρωική θυσία μιας γυναίκας της πόλης, της Regina Caneuse (σ.σ. η Ρεγγίνα από τα Χανιά) που χωρίς να λυπηθεί τη ζωή της γέμισε τη φούστα της με πέτρες και πηγαίνοντας μπροστά από την πρώτη σειρά των στρατιωτών που υπεράσπιζαν την πόλη, τις έριχνε με δύναμη στους Τούρκους που προσπαθούσαν ν' ανέβουν τα τείχη στον προμαχώνα του San Dimitri. Μια σφαίρα από μουσκέτο έδωσε τέρμα στη ζωή της, αλλά η πράξη της ενέπνευσε και τις άλλες γυναίκες μα και τους άντρες της πόλης για να υπερασπίσουν με σθένος τα τείχη²⁴.

ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΙΣΟ

Ο Andrea Valiero στο βιβλίο του «Historia Della Guera di Candia, σελ. 49 – 50, Venetia 1679», σχετικά με τους νερόμυλους στην περιοχή του Κλαδισού, αναφέρει: «Αντιθέτως (με τη δράση στη θάλασσα) προτάθηκε κάποια απόπειρα στη στεριά, (στην περιοχή των Χανίων και κυρίως στα δυτικά της πόλης) ελπίζοντας πως με την καταστροφή μερικών νερόμυλων (σ.σ. τους έκαψαν) κοντά στην πόλη, θα δυσκόλευαν σοβαρά τους Τούρκους». Στο χάρτη του Dom. Mocenigo (1692) και με βάση το υπόμνημα σημειώνεται η ύπαρξη ενός νερόμυλου στη δυτική όχθη και κοντά στην κεντρική γέφυρα του ποταμού.

Η ζωή συνεχίστηκε στο γεωγραφικό χώρο της Νέας Χώρας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, έως ότου στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα οικήθηκε από μουσουλμάνους της υπαίθρου των Χανίων με επίκεντρο το μουσουλμανικό τέμενος²⁵ της Νέας Συνοικίας ή Νεοχώριον όπως αναγράφονταν στα έγγραφα του ιεροδικείου και «έλαβε τη μορφή μιας τυπικής επαρχιακής μουσουλμανικής συνοικίας» και με την εγκατάσταση χριστιανών κατοίκων λίγα χρόνια αργότερα διαμορφώθηκε, με το πέρασμα του χρόνου, η σημερινή Καινούργια ή Νέα Χώρα.

***Θέλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον αγαπητό φίλο και ερευνητή Σπύρο Τζανάκη που μετάφρασε κείμενα από ιταλικές πηγές με αρκετές πληροφορίες για το θέμα μας. Επίσης ευχαριστώ τους καλούς φίλους Μιχ. Ανδριανάκη και Μαν. Μανούσακα για τις διαφωτιστικές όσο και πολύτιμες διευκρινίσεις τους.**

**Ο Γιώργος Πιτσιτάκης είναι δάσκαλος - ιστορικός ερευνητής*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- «Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα», Συλλογικός τόμος τοπικής ιστορίας της Νέας Χώρας , εκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά 2012.
- Γρηγοράκης Μιχ., Τα Χανιά όπως τα είδαν οι ξένοι, εκδ. Χαν. Νέα, Χανιά 2003.
- Δασύρας Αιμίλιος, Η νησίδα Λαζαρέτο των Χανίων, Χανιώτικα Νέα, 20 Δεκεμβρίου 2010.
- Παπαδία-Λάλα Αναστασία, Ευαγή και νοσοκομειακά ιδρύματα στη βενετοκρατούμενη Κρήτη, Η ιδρυματική πολιτική στην Κρητική περιφέρεια, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας – Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου (συνέκδοση), Βενετία 1996.
- Πιτσιτάκης Γιώργος, Η ιστορία του Τζαμιού της Νέας Χώρας, Χανιώτικα Νέα, ένθετο «Διαδρομές», 18 Φεβρουαρίου 2017.
- Φουρναράκης Γ. Κων., Τα Χανιά μας, έκδ. Αντ. Μπορτολή, Εν Χανίοις 1925.
- Francesco Sansovino – Givstiniano Martinioni, Venetia, citta nobilissima, et singolare: Defcritta in XIII Libri, [Βενετία, πόλη ευγενέστατη και μοναδική: Περιγραφόμενη σε 14 βιβλία], Venetia, 1663. (Συλλογές του University of Michigan Books, και Συλλογές του Getty Research Institute, California, USA), μτφρ: Σπύρος Τζανάκης.
- Galeazzo Gualdo, Historia delle guerre di Ferdinando Secondo, c Ferdinando Terzo Imperatori, e del Re Filippo Quarto di Spagna, Venetia 1653, μτφρ. Σπύρος Τζανάκης.
- Giovanni, S. 1715, “Historia Della Sacra Religione”, Venetia 1715.
- Valiero A. 1679, “Historia Della Guera di Candia”, Venetia 1679.

- Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Μιχάλης Ανδριανάκης, Οι Δυτικές Οχυρώσεις των Χανίων και η Νέα Χώρα, σελ. 87, εκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά 2012.
- Βλ. Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Μιχάλης Ανδριανάκης, ό. π. σελ. 91: «Στο μέσο περίπου της δυτικής cortina και μετά την ολοκλήρωση του προμαχώνα Gritti ή San Salvatore, ο νέος Ρέκτορας Andrea Priuli (1540-1543) συνέχισε την κατασκευή της δυτικής πλευράς των τειχών της πόλης, στο μέσο της οποίας κατασκεύασε τον επιπρομαχώνα που πήρε τ' όνομά του [...]».
- Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Γιάννη Καλογεράκη (μαθηματικού-ερευνητή), κατά την αναμόρφωση του πάρκου τη δεκαετία του 1990 από το Δήμο και στο σκάσιμο για την τοποθέτηση σιντριβανιού στο κέντρο του πάρκου, βρέθηκαν τα ίχνη της στράτας καλά διατηρημένα.
- Βλ. Κων. Γ. Φουρναράκης, Τα Χανιά μας, σελ. 9, έκδ. Αντ. Μπορτολή, Εν Χανίοις 1925: «[...] Η θέα των λεπρών των οποίων τας σάρκας είχε κατασπαράξει η βροτολογιός (σ.σ. η ολέθρια, η καταστροφική), αυτή νσος προϋκάλει τον οίκτον και την φρίκην. Η λήπρα την οποίαν εκόμισαν αι Σταυροφορία εις την Ευρώπην εξ Ανατολής ήτο πολύ διαδεδομένη εις όλη την Κρήτην [...]».
- Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Γιάννης Γ. Καλογεράκης, Νέα Χώρα – Εικόνες του Χώρου και του Χρόνου, σελ. 102, εκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά

- 2012.
- μουσκέτο και μουσκέτο: το φορπτό πυροβόλο όπλο με λεία κάννη, κατά κανόνα εμπροσθογεμές, πρόδρομος του τυφεκίου. Το βεληνέκς του ήταν 80-100 γυάρδες δηλ. 75-90 μέτρα. (πηγή: Encyclopaedia Britannica, λήμμα: Musket).
- κοστάρω ή ακοστάρω: ναυτικός όρος για πλοίο, πλευρίζω στην ακτή ή σε άλλο πλεούμενο.
- Γραίγος, ή Μέσπς είναι ο βόρειο – ανατολικός άνεμος και κατά συνέπεια και η κατεύθυνση. Ο βόρειο δυτικός άνεμος και κατεύθυνση λέγεται: Σκείρων ή Μαΐστρος.
- Γρηγοράκης Μιχ., Τα Χανιά όπως τα είδαν οι ξένοι, Ιερ. Σεμιτέκολο, Περιγραφή του διαμερίσματος Χανίων 1639, (μετάφρ. Δήμητρα Σπίθα - Πιμπλή), σελ. 26, εκδ. Χαν. Νέα, Χανιά 2003.
- Γρηγοράκης Μιχ., ό. π., σελ. 27.
- Παπαδία-Λάλα Αναστασία, Ευαγή και νοσοκομειακά ιδρύματα στη βενετοκρατούμενη Κρήτη, Η ιδρυματική πολιτική στην Κρητική περιφέρεια, σελ. 189-195, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας – Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου (συνέκδοση), Βενετία 1996.
- Παπαδία-Λάλα Αναστασία, ό. π. σελ. 192-193.
- Βλ. «Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα»: Αιμίλιος Δασύρας, Το νησάκι Λαζαρέτο, σελ. 16, Χανιά

2012. Επίσης Βλ. Αιμίλιος Δασύρας, Η νησίδα Λαζαρέτο των Χανίων, Χανιώτικα Νέα, 20 Δεκεμβρίου 2010.
- «Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα»: Αιμίλιος Δασύρας, ό. π. σελ. 16.
- Γρηγοράκης Μιχ., Τα Χανιά όπως τα είδαν οι ξένοι, Ριχάρδος Πόκοκ, Χρονικό περιπηγέσεων 1739, (μετάφρ. Λίζα Εκκεκάκη), σελ. 46, έκδ. Χαν. Νέα, Χανιά 2003.
- Γρηγοράκης Μιχ., Τα Χανιά όπως τα είδαν οι ξένοι, Νικόλαος Σαβαρής, Κρητικές επιστολές 1779, Επιστολή ΙΖ΄, (μετάφρ. Ν. Γ. Ζυγομαλάς), σελ. 50, έκδ. Χαν. Νέα, Χανιά 2003.
- Τα στοιχεία για τα πλοία και τον πληθυσμό προέρχονται από ενετικές πηγές, ενώ άλλες πηγές όπως ρωσική εγκυκλοπαίδεια (<http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/index.php>) αναφέρουν για 400 πλοία και ότι «στην Κρήτη σύμφωνα με την απογραφή του 1644, κατοικούσαν 287.165».
- Βλ. Χαϊρέτη, Μαρία, «Η απογραφή των ναών και των μονών της περιοχής Χανίων του έτους 1637», Επετηρίς Εταιρίας Βυζαντινών Σπουδών, 36 (1968), 335-388.
- Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Μιχάλης Ανδριανάκης, Οι Δυτικές Οχυρώσεις των Χανίων και η Νέα Χώρα, σελ. 87 και Γιάννης Γ. Καλογεράκης, Νέα Χώρα – Εικόνες του Χώρου και

- του Χρόνου, σελ. 102, έκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά 2012.
- Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Μιχάλης Ανδριανάκης, Οι Δυτικές Οχυρώσεις των Χανίων και η Νέα Χώρα, σελ. 87, έκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά 2012.
- Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Μιχάλης Ανδριανάκης, Οι Δυτικές Οχυρώσεις των Χανίων και η Νέα Χώρα, σελ. 93-94, έκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά 2012.
- Η αλίβρεκτος Νέα Χώρα, Γιάννης Γ. Καλογεράκης, Νέα Χώρα – Εικόνες του Χώρου και του Χρόνου, σελ. 102, εκδ. Δήμου Χανίων, Χανιά 2012.
- Francesco Sansovino – Givstiniano Martinioni, Venetia, citta nobilissima, et singolare: Defcritta in XIII Libri, [Βενετία, πόλη ευγενέστατη και μοναδική: Περιγραφόμενη σε 14 βιβλία], 13ο βιβλίο, σελ. 692, Venetia, 1663. (Συλλογές του University of Michigan Books, και Συλλογές του Getty Research Institute, California, USA). μτφρ. Σπύρος Τζανάκης.
- Αυτές είναι δύο μικρές ενδεικτικές ιστορίες από το πλήθος που υπάρχουν στις βενετικές πηγές καθώς ιστορείται η πολιορκία των Χανίων το 1645.
- Βλ. Χανιώτικα Νέα, Γιώργος Πιτσιτάκης, Η ιστορία του Τζαμιού της Νέας Χώρας, ένθετο Διαδρομές, 18 Φεβρουαρίου 2017.

παιδότοπος

ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΣΥΚΕΩΝ

Όταν τα αντικείμενα της πατρίδας μας μιλούν...

ΒΑΓΓΕΛΗΣ
Θ. ΚΑΚΑΤΣΑΚΗΣ
kakatsakis@sch.gr

Καλοί μου φίλοι, καλό Σαββατοκύριακο!

Να υπήρχε ένα Σχολείο, όπως αυτό που λειτουργεί ο Δήμος Νεάπολης - Συκεών στη Θεσσαλονίκη από το 2009, σ' όλους τους δήμους της πατρίδας μας... Ένα Σχολείο, όπου θα παραδίδονται δωρεάν μαθήματα ελληνικής γλώσσας

σε ενήλικους μετανάστες, πρόσφυγες και παλλινოსτούντες... Να διδάσκουν σ' αυτά και να μεταδίδουν την ελληνική παιδεία, δάσκαλοι και δασκάλες, όπως η Μάρθα Γαλατοπούλου και η Δέσποινα Κακατσάκη... Με απόλυτο σεβασμό σ' όλα όσα "κουβαλούν" στην ψυχή και στον νου τους, σαν "φυλακτά", οι μαθη-

τές των... Πέραν της συγκίνησης, της μεγάλης μου συγκίνησης, για το περιεχόμενο του σημερινού, ενός ξεχωριστού από πολλές πλευρές, Παιδότοπου, οι παραπάνω σκέψεις. Και για να συνοδεύσω τα συγχαρητήρια μου στις δασκάλες και

στους μαθητές τους και βέβαια στον Δήμο Νεάπολης - Συκεών. Μα και για να ευχαριστήσω δημοσίως την πρωταγωνιστή μου Δέσποινα που "πείστηκε" να ανταποκριθεί στην πρότασή μου...

Σας χαιρετώ με αγάπη όλους!
Βαγγέλης Θ. Κακατσάκης,
δάσκαλος

Σκούπα φυλακτό
από τη Λευκορωσία

Αυτή η παλιά ξεφτισμένη ομπρέλα (μαζί με έναν σουγιά) είναι πολύτιμα ενθύμια από τον πατέρα μου. Είναι μια αξέχαστη εικόνα

των παιδικών μου χρόνων σε μια

οικογένεια γεμάτη αγάπη και χαρά. Γεννήθηκα και μεγάλωσα σε μια μικρή πόλη της Βουλγαρίας, το Μαντάν. Μου άρεσε πολύ το περπάτημα με τον μπαμπά μου. Απολαμβάναμε το όμορφο τοπίο, σταματούσαμε για κάποια κουβέντα με τους ντόπιους, οι οποίοι με κερνούσαν λουκουμάδες και αριάνι. Μαζεύαμε μανιτάρια, λουλούδια, φρούτα του δάσους... Δεν υπήρχανε πιο νόστιμα καρύδια από εκείνα που μου έσπαγε ο μπαμπάς μου με τον σουγιά του. Εγώ, ο μπαμπάς, η μαγκούρα του, το μαχαιράκι και η ομπρέλα! Ήμασταν αναπόσπαστη παρέα. Ο μπαμπάς μου δεν ήταν ποτέ κουρασμένος ή θυμωμένος, δεν βαριόταν -είχε πάντα χρόνο για μένα και για τις ατελείωτες ερωτήσεις μου- τι είναι ευτυχία, γιατί η ζωή δεν είναι δίκαιη, τι είναι καλό και τι είναι κακό

...Και ο χρόνος περνούσε υπέροχα! Ο

μπαμπάς μου έφυγε πριν 20 χρό-

νια... Εμειναν μαζί μου μόνο ο

σουγιάς και η ομπρέλα... Κάθε

φορά όταν πρέπει να κάνω

κάτι σημαντικό στη ζωή

μου ή όταν ταξιδεύω, τα

έχω μαζί μου. Αφήνω σε

εσάς και στις καρδιές σας

να απαντήσετε γιατί!

(Ελίνκα - Βουλγαρία)

Η μου πολύ τυχερή στη ζωή μου που μεγάλωσα με τη γιαγιά μου. Μ' αγαπούσε πολύ και ήθελε να με διδάξει πως στη ζωή πρέπει να είμαι δυνατή. Όταν "έφυγε", ένιωσα πως όλα μου τα παιδικά χρόνια πέθαναν μαζί της. Αυτό το μαντίλι ήταν δικό της και μου το έδωσε η μαμά μου με το θάνατο της γιαγιάς μου. Είναι το μόνο που έχει μείνει από τη γιαγιά μου. Αυτό και οι αναμνήσεις μου.

(Κριστίνα - Ρουμανία)

Ροδέλαιο από
τη Βουλγαρία.

Στρατιώτες του Πήλινου
Στρατού από την Κίνα

Η «Βάνκα-Βοτάνκα» είναι μια παραδοσιακή ρώσικη κούκλα, η οποία πάντα σπκώνεται όρθια όπως και να τη σπρώξεις! Είναι ένα σύμβολο του δυνατού ανθρώπου που τον χτυπάνε και τον ρίχνουνε κάτω αλλά αυτός πάλι σπκώνει πάνω! Αυτή η κούκλα έχει συχνά τη μορφή της Μαρτίτσκα. Πρέπει να τοποθετείται στην είσοδο του σπιτιού. Πριν φύγω από το σπίτι, την χτυπάω μια φορά - έτσι μου εύχομαι «καλή επιτυχία» σε ό,τι κάνω. Όταν επιστρέφω στο σπίτι, πάλι τη χτυπάω. Ο ήχος του παιχνιδιού σημαίνει ότι έτσι καταστρέφεται η κακή ενέργεια.

(Ναταλία - Ρωσία)

Αυτό το μαντίλι το έχω από τις 19 Σεπτεμβρίου 1998, από τότε που ήρθα στην Ελλάδα.

Το έχω βάλει σε ένα συρτάρι που κρατάω σημαντικά πράγματα. Τότε με έφερε ο πατέρας μου στα σύνορα και στον δρόμο εγώ έκανα εμετούς αλλά τα χαρτομάντιλα που είχα μαζί μου μού τελείωσαν και ο πατέρας μου μού έδωσε το μαντίλι του και σκουπίστηκε με αυτό. Από τότε εγώ έφυγα για Ελλάδα κι ο πατέρας μου έφυγε για Αλβανία. Κι εμένα μου έμεινε το μαντίλι και σκέφτηκα να το κρατήσω για πάντα όσο ζω. Και πραγματικά πέρασαν 20 χρόνια και αυτό το μαντίλι έχει μεγάλη αξία για μένα.

(Δουράτα - Αλβανία)

Το κέντημα το έφτιαξε η μαμά μου με τα χρυσά κεράκια. Το έστρωνε συχνά στο σπίτι μας στην Κορυτσά. Τη θυμάμαι τη μητέρα μου να κεντάει. Καθόταν συχνά σε μια γωνιά του σαλονιού. Πολλές ώρες. Και δε μιλούσε καθόλου, μόνο έβλεπε τη βελόνα και τραβούσε την κλωστή. Της άρεσε πολύ να κεντάει. Εγώ την έβλεπα και χαιρόμουν. Γιατί για μένα ήταν πολύ δύσκολο να μάθω. Όμως τώρα το κέντημα αυτό το στρώνω στο τραπέζι του σαλονιού εδώ στην Ελλάδα. Μου αρέσει πολύ, όταν το βλέπω. Το σπίτι φαίνεται πολύ ωραίο. Και θυμάμαι πάντα τα χρυσά κεράκια της μαμάς μου, που δε συγκρίνονται με τίποτα στον κόσμο.

(Μαϊλίντα - Αλβανία)

Εκθεση
Πατρίδες.

Επιμέλεια:
ΣΑΚΗΣ ΚΟΥΒΑΤΖΟΣ
info@herb.gr

Βιότοπος - περιγραφή

Λατινική ονομασία του βοτάνου είναι *SCOLYMUS hispanicus* (Σκόλυμος ο Ισπανικός. Ανήκει στην οικογένεια των Αστερωδών (Συνθέτων).

Στην Μεσόγειο υπάρχουν 3-4 είδη, τα πλέον γνωστά των οποίων είναι ο Σκόλυμος ο ισπανικός και ο Σκόλυμος ο σικτός.

Ασκόλυμπρος

Στη χώρα μας συναντούμε το βότανο με τις ονομασίες ασκόλυμπρος σκόλυμβρος ή σκολύμπρι (Κρήτη και Κύθνο), σκόλιαμπρος (Ζάκυνθος), σκόλια (Μάνη), σκολιάμπρι, ασκόλυμπρα, ασπράγκαθο, ρικόλι, σκόλυανδρος, σκόλυμος, σκόλυμος ο ισπανικός, σκόλυμπος.

Είναι πολυετές ανθεκτικό φυτό το οποίο μπορεί να φτάσει σε ύψος το ένα μέτρο. Έχει βαθιά, σαρκώδη ρίζα και χοντρό κεντρικό βλαστό που διακλαδίζεται και έχει κατά μήκος του αγκυρωτά πτερύγια. Η ρίζα του και το στέλεχος εκκρίνουν ένα γαλακτώδη χυμό, όταν κοπούν. Τα φύλλα του βγαίνουν από τη βάση, είναι μαλακά, λογχοειδή, έχουν μερικά αγκάθια και μακριούς μίσχους. Τα άνθη βγαίνουν από τις μασχάλες των φύλλων, σε κεφαλωτές ταξιανθίες, που αποτελούνται από πολλά ανθίδια. Τα πέταλά τους έχουν κίτρινο χρώμα. Το φυτό είναι ερμαφρόδιτο. Ήχει αρσενικά και θηλυκά όργανα) και επικονιάζεται από τα έντομα. Τα βράκτια φύλλα τους μπορεί να είναι τριχωτά. Ο κάθε καρπός περιέχει πολλούς επιμήκεις μικρούς σπόρους, με ένα σχηματισμό διαφανών

ινών στην κορυφή τους για να διευκολύνεται έτσι η διασπορά τους με τον αέρα.

Τον βρίσκουμε σχεδόν παντού, από τους λόφους μέχρι τη θάλασσα, σε καλλιεργημένα ή χέρσα χωράφια, όλο τον χειμώνα μέχρι την άνοιξη.

Τα είδη της Μεσογείου μοιάζουν αρκετά με τα κοινά φυτά που ονομάζουμε γαϊδουράγκαθα.

Ιστορικά στοιχεία

Παρά την ονομασία του «ισπανικός» είναι ένα κοινό αγκάθι γνωστό στην Ελλάδα για τις θεραπευτικές και άλλες χρήσεις, από αρχαιοτάτων ετών. Το αγκάθι αυτό αναφέρεται από τον Ησίοδο και το Θεόφραστο. Ο Ησίοδος το αναφέρει

ως σκόλυμο και ο Θεόφραστος το αναφέρει ως λειμωνία σκόλυμον. Από τα αρχαία χρόνια τρώγονταν οι ρίζες, τα φύλλα και οι τρυφεροί βλαστοί του.

Ο Διοσκουρίδης αναφέρει ότι ο σκόλυμος είναι «πόα αρτιφυής ούσα λαχανεύεται ωςπερ ασπάραγος». Δηλαδή αναφέρει ότι στα χρόνια του έτρωγαν το τρυφερό στέλεχος όταν φύτρωνε σαν σπαράγγι.

Οι αρχαίοι υποστήριζαν (Διοσκουρίδης, Πλίνιος) ότι η ρίζα του σκόλυμου (ασκόλυμπρου) έχει αποσμηπτικές ιδιότητες. Συγκεκριμένα ο Πλίνιος αναφέρει ότι ο γλύπτης Ξενοκράτης πλενόταν με εκχύλισμα ασκόλυμπρου ανακατεμένο με κρασί, για να εξουδετερώσει την άσχημη μυρουδιά του ιδρώτα.

Η ρίζα του από την αρχαιότητα χρησιμοποιείτο ως φάρμακο για διάφορες παθήσεις. Οι περισσότεροι γιατροί της αρχαιότητας θεωρούσαν ότι την ρίζα του είχε διουρητική δράση. Για τον λόγο αυτό σε περιπτώσεις δυσουρίας έβραζαν την ρίζα σε κρασί και έδιναν να πιουν οι πάσχοντες.

Επίσης, το χρησιμοποιήσαν και για την αντιμετώπιση της δυσουσίας του σώματος που προκαλούσε ο ιδρώτας. Από την αρχαιότητα ο ασκόλυμπρος χρησιμοποιήθηκε ως εδώδιμο λαχανικό. Η παλαιότερη αναφορά του συναντάται στον Ησίοδο, ο οποίος προσδιορίζει τις εποχές αναφέροντας την άνθιση του ασκόλυμπρου για την αρχή του καλοκαιριού.

Οι βυζαντινοί λεξικογράφοι χαρακτήρισαν το φυτό σαν λάχανο άγριο, και ακανθώδες.

Η λαϊκή ιατρική χρησιμοποιεί σήμερα το σκόλυμο για πολλές και διάφορες χρήσεις όπως για παράδειγμα για γαστρεντερικά προβλήματα,

δερματοπάθειες, νεφρολιθιάσεις και αρθρίτιδες. Ο ζωμός που παράγεται από το βράσιμο της ρίζας του σκόλυμου θεωρείται ιδιαίτερα θεραπευτικός.

Στην Κρήτη ο ασκόλυμπρος είναι ένα από τα αγαπημένα φαγητά. Το γουλι της ρίζας το φτιάχνουνε σφουγκάτο ή με κρέας αυγολέμονο. Τον κυλό της ρίζας οι Κρητικοί τον χρησιμοποιούσαν εναντίον της νεφρολιθιάσεως «Είναι καλό να τονέ τρως, δεν σε πιάνουν κρυγιορέμματα και πόνοι στει φιλιασες». Δηλαδή δεν σε πιάνουν ρευματισμοί και πόνοι των άρθρων.

Συστατικά - χαρακτήρας

Τα φύλλα και οι βλαστοί του φυτού όταν βραστούν έχουν μια ελαφρά γεύση. Το βότανο περιέχει βιταμίνες, λίγες πρωτεΐνες και αρκετούς υδατάνθρακες. Περιέχει ακόμη φλαβονοειδή και χλωροφύλλη.

Άνθιση - χρησιμοποιούμενα μέρη - συλλογή

Ανθίζει από τον Μάιο μέχρι τον Σεπτέμβριο. Ο ασκόλυμπρος φυτρώνει τον χειμώνα και από τον Ιανουάριο οι ρίζες (και οι τρυφεροί βλαστοί) του είναι βρώσιμες. Οι ρίζες του γίνονται βραστές και πηγαίνουν πολύ καλά με το ριζότο.

Κατάλληλη εποχή για τη συλλογή φύλλων και τρυφερών βλαστών είναι στην περίοδο του χειμώνα και μέχρι και την αρχή της άνοιξης, δηλαδή από τον Ιανουάριο έως και τον Απρίλιο, πριν αρχίσει να αναπτύσσεται το στέλεχος του φυτού. Η ρίζα συλλέγεται το φθινόπωρο.

Θεραπευτικές ιδιότητες και ενδείξεις

Το βότανο έχει αντιδρωτικές και διουρητικές ιδιότητες.

Σήμερα είναι γνωστό ότι οι αρχαίοι γιατροί είχαν δίκιο όσον αφορά τις αντιδρωτικές ιδιότητες του φυτού. Το αφέψημα της ρίζας βοηθά στην μείωση του ιδρώτα σημαντικά.

Συνίσταται το νερό μέσα στο οποίο βράζουμε αυτό χόρτο, να το πίνουμε σαν φάρμακο κατά των ρευματισμών και κατά της ψαμμίας (πέτρες).

Παρασκευή και δοσολογία

Μαγειρεύεται βραστός και αυγολέμονο με ψάρι, κρέας ή σαλιγκάρια. Μπορεί επίσης να γίνει πολτός που συνοδεύει κρέατα.

Προφυλάξεις

Δεν έχουν αναφερθεί παρενέργειες. Συνεπώς προσέχουμε μόνο να είναι καλά βρασμένα τα φύλλα για να μην μας ενοχλούν τα αγκάθια και να τρώμε με μέτρο γιατί «ουκ εν τω πολλώ το ευ, αλλά εν τω ευ το πολύ».

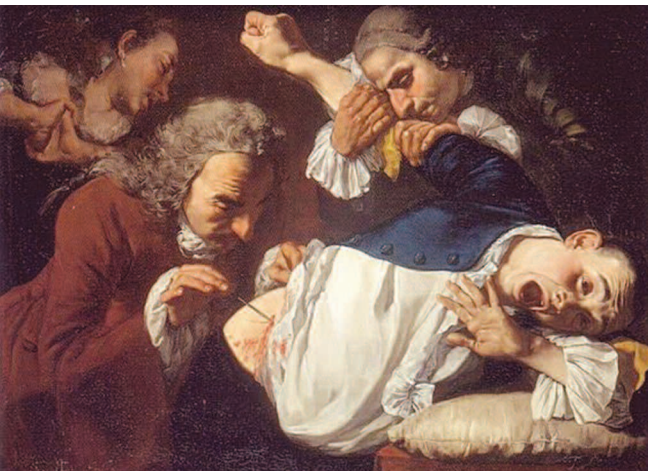
Οι ιατρικές πρακτικές συνοδεύουν τον άνθρωπο από τη στιγμή που έκανε τα πρώτα του βήματα στη γη. Ο δρόμος που ακολούθησε η ιατρική στο πέρασμα του χρόνου, είναι γεμάτος από εκπληκτικές ιστορίες αυτοσχεδιασμού, άγνοιας, απάτης, πάθους ή και λάθους.

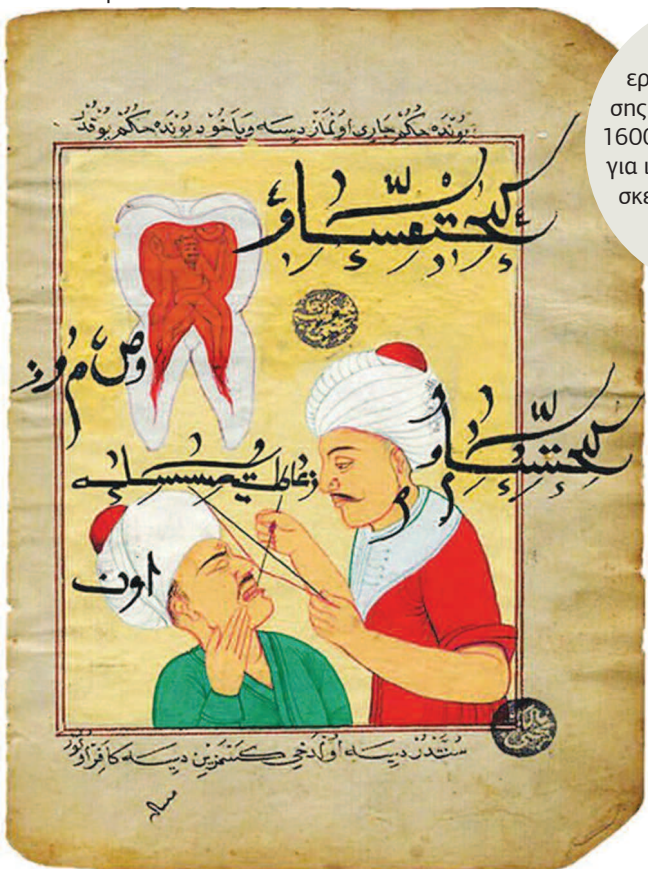
ΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΓΙΑΝΝΗΣ
MSc.

Ιστορία της Ιατρικής: Ένα απίθανο ταξίδι στον χρόνο

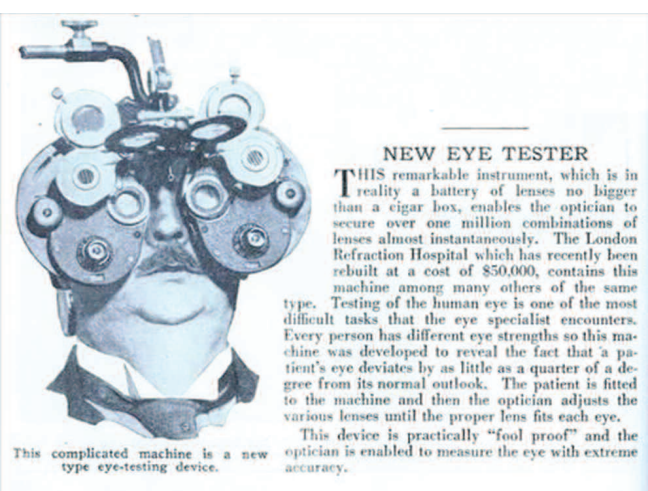
μέρος 80ο

«Χειρουργός που επιμελείται την πληγή», με τη βοήθεια βοηθών που ακινητοποιούν τον σφαδάζοντα (μη ναρκωμένο) τραυματία. Πίνακας του 1753 του Ιταλού ζωγράφου Gaspare Traversi.

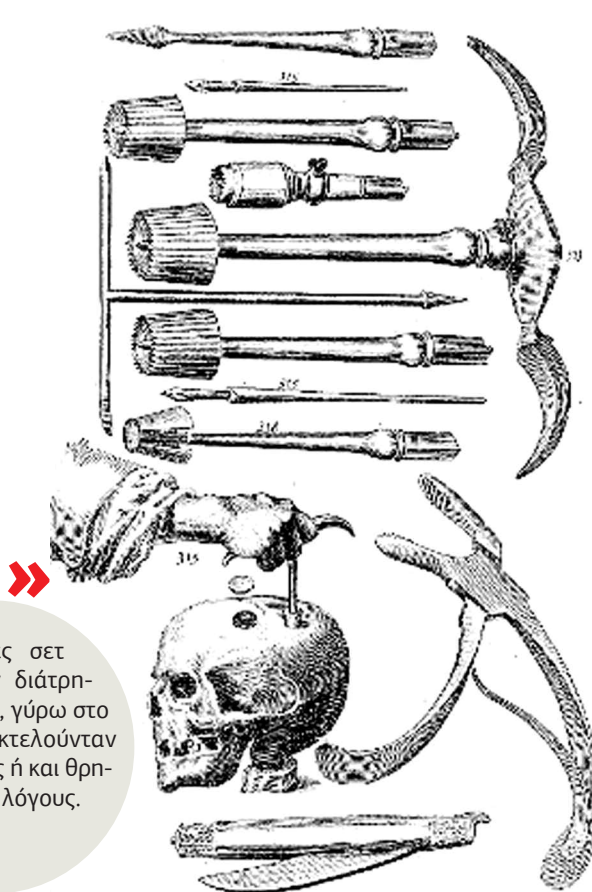

Οθωμανικός πάπυρος, γύρω στο 16ο αιώνα, που απεικονίζει οδοντιατρικό τρύχισμα, ενώ παραπάνω φαίνεται ένας διαβολάκος μέσα στο δόντι, προφανώς υπαίτιος του πονόδοντου...

Συσκευή μέτρησης της οπτικής οξύτητας του 1929. Στη διαφήμισή της γράφει: «περιλαμβάνει πολλούς φακούς, που επιτρέπουν πάνω από 1 εκατομμύριο διαφορετικούς συνδυασμούς οπτομέτρησης».

Μια από τις πρώτες αμφιλεγόμενες πατέντες για την ασφάλεια των παιδιών στο αυτοκίνητο, στα μέσα της δεκαετίας του 1960 στις ΗΠΑ. Κούνια που στηρίζεται στην οροφή: «Το πιο ασφαλές και άνετο κρεβάτι αυτοκινήτου που φτιάχτηκε ποτέ!»

Πλήρες σετ εργαλείων διάτρησης κρανίου, γύρω στο 1600, που εκτελούνταν για ιατρικούς ή και θρησκευτικούς λόγους.

The great expectations held for DDT have been realized. During 1946, exhaustive scientific tests have shown that, when properly used, DDT kills a host of destructive insect pests, and is a benefactor of all humanity. Presently produces DDT and its products in all standard forms and is now one of the country's largest producers of this amazing insecticide. Today, everyone can enjoy added comfort, health and safety through the insect-killing powers of Pennwalt DDT products. - and DDT is only one of Pennwalt's many chemical products which benefit industry, farm and home.

«Το DDT είναι καλό για μέναaaa!» τραγουδούν ομαδικά άνθρωποι, ζώα και λαχανικά, χαρούμενοι που γλύτωσαν από επικίνδυνα έντομα, όπως τα κουνούπια που προκαλούν ελονοσία. Κανείς δεν γνώριζε την τοξική δράση του στους ανθρώπους, από το 1874 που παρασκευάστηκε μέχρι και τη δεκαετία του '70, που οδήγησαν τελικά στην απαγόρευσή του.

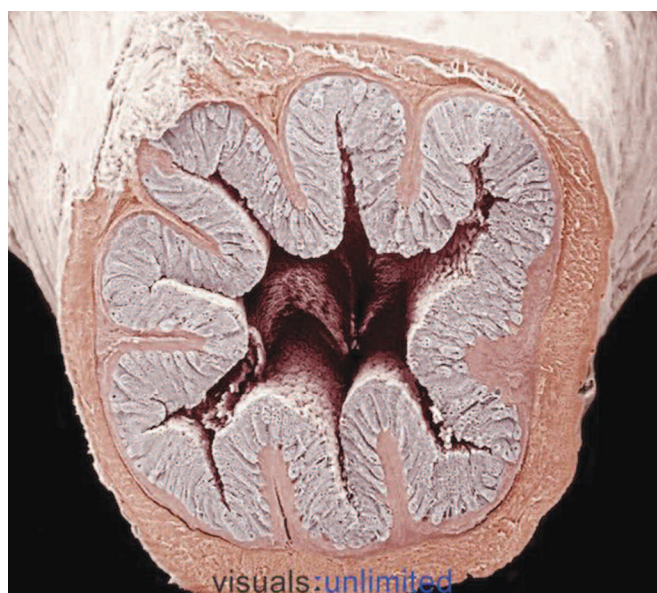

Fig. 257.—Case of Chronic Internal Hydrocephalus. Note the position of the eyes and the globular shape of the head. Aspiration of the ventricles every week gave 50 to 60 cubic centimeters of a perfectly clear fluid. (Original.)

Φωτογραφία που λήφθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα και απεικονίζει παιδί με υδροκεφαλία, κατάσταση που προέρχεται από συσσώρευση εγκεφαλονωτιαίου υγρού και προκαλεί διόγκωση του κρανίου.

Η αφαίμαξη στο Μεσαίωνα εφαρμοζόταν για να απελευθερώσει τον οργανισμό από τις τοξίνες και όλα τα επικίνδυνα και βλαπτικά στοιχεία. Στον πίνακα του 1540, ο βασιλιάς Ερρίκος ο Η΄ της Αγγλίας υποβάλλεται σε αφαίμαξη για τη θεραπεία μακροχρόνιου έλκους στο σώμα του.

Κάθετη τομή παχέος εντέρου στο μικροσκόπιο. Πρόκειται για το τελευταίο όργανο του πεπτικού συστήματος το οποίο απορροφά το νερό από την τροφή που δεν χωνεύτηκε στο λεπτό έντερο και στη συνέχεια αποβάλλει από τον οργανισμό το υπόλειμμα.

Αφορμή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

yannis.kalo@gmail.com • no14me.blogspot.gr/

M Train

» Patti Smith (μτφρ. Αλέξης Καλοφωλιάς, εκδόσεις Κέδρος)

Δεν είναι τόσο εύκολο να γράφεις για το τίποτα.

Και δεν θα υπήρχε ιδανικότερη εναρκτήρια φράση για το βιβλίο αυτό από τα λόγια ενός καουμπόη που κάποιο βράδυ εμφανίστηκε σε ένα όνειρο της Πάτι Σμιθ. Δεν είναι εύκολο να γράφεις για το τίποτα, όταν όμως κάποιος επιτυγχάνει να γράψει για το τίποτα, τότε το αποτέλεσμα δεν μπορεί παρά να είναι συγκλονιστικό, γεγονός που επιβεβαιώνεται πανηγυρικά στο M Train. Θα ήταν ριψοκίνδυνο να επιχειρήσει κάποιος να κατατάξει λογοτεχνικά το βιβλίο αυτό, πέφτοντας πιθανότατα στην παγίδα του memoir, αφήνοντας το παράθυρο ανοιχτό στην εγωπάθεια του γράφοντος, εξοστρακίζοντας έτσι την ψυχή από το σώμα, παραλείποντας να αναφερθεί σε αυτό το τίποτα, που καμία σχέση δεν έχει με τη ματαιότητα ή τον μηδενισμό, με μια ημερολογιακή διαθήκη για τους αναγνώστες. Και τότε, περί τίνος πρόκειται;

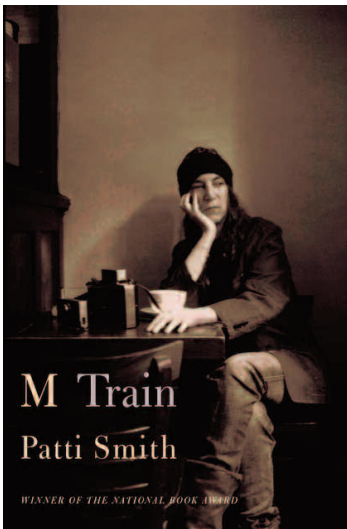
Η παραμονή της πρωτοχρονιάς πέρασε λίγο πολύ το ίδιο, χωρίς κάποια ιδιαίτερη απόφαση για τον καινούριο χρόνο. Καθώς χιλιάδες μεθυσμένοι γλεντζέδες κατέκλυζαν την Τάιμς Σκουέαρ, η μικρή Αθηνισυνία έκοβε βόλτες στο δωμάτιο μαζί μου ενώ εγώ πήγαινα πέρα δώθε παλεύοντας με ένα ποίημα που σκόπευα να ολοκληρώσω για να υποδεχτώ το νέο έτος, έναν φόρο τιμής στον σπουδαίο Χιλιανό συγγραφέα Ρομπέρτο Μπολάνιο.

Διαβάζοντας το Φυλακτό του είχα προσέξει μια φευγαλέα αναφορά στην εκατόμβη -την αρχαία τελετουργική σφαγή εκατό βοδιών. Αποφάσισα να γράψω μια εκατόμβη για εκείνον - ένα ποίημα εκατό στίχων. Θα ήταν ένας τρόπος να τον ευχαριστήσω που ξόδεψε το τελευταίο διά-

στημα της σύντομης ζωής του για να ολοκληρώσει το αριστούργημά του, το 2666. Μακάρι να είχε υπάρξει κάποια ειδική παρέμβαση της Θείας Πρόνοιας που θα του είχε επιτρέψει να ζήσει. Γιατί το 2666 έμοιαζε να είναι στημένο ώστε να συνεχίζεται στο διπνεκές, για όσο καιρό ο συγγραφέας του θα ήθελε να γράφει. Τέτοιο θλιβερό και άδικο ριζικό έλαχε στον ωραίο Μπολάνιο, να πεθάνει στα πενήντα του χρόνια, πάντως στην ακμή των δυνάμεών του. Η απώλειά του και αυτά που δεν πρόλαβε να γράψει μας στέρησαν τουλάχιστον ένα μυστικό του κόσμου.

Ας ξεκινήσουμε από το προφανές. Το M Train γράφτηκε για να ικανοποιήσει μια βαθύτερη ανάγκη της Πάτι Σμιθ. Ποια ανάγκη ακριβώς είναι δύσκολο να εντοπιστεί, θυμίζει την ανάγκη ενός ποιητή να ξεφορτωθεί στο χαρτί έναν στίχο ή ενός ζωγράφου να λερώσει τον καμβά του. Ο αποσπασματικός τρόπος με τον οποίο καταγράφει η Σμιθ το χάος μέσα από το οποίο αναδύονται σκέψεις, όνειρα και συμβάντα, έναν τρόπο ήρεμο και χαμηλού προφίλ, χωρίς διάθεση για ήρωες και θύματα, το ελάχιστο που ξεπηδά και δίνει τον ρυθμό, η απουσία διάθεσης να κινήσει από κάπου και να καταλήξει κάπου άλλο, οι κύκλοι που όλο ολοκληρώνονται και όλο μοιάζουν φαύλοι, η ιεροτελεστία της καθημερινότητας που όμως απέχει τόσο από το να χαρακτηριστεί ρουτίνα, αυτά, ανάμεσα σε τόσα άλλα, παρασέρνουν τον αναγνώστη σε έναν τόπο ρεαλιστικό και μαγικό ταυτόχρονα, σε έναν τόπο, όπου πρωταγωνιστεί η αγάπη για το φαινομενικά ελάχιστο, χωρίς να φωνάζει και να αυτοϊκανοποιείται.

Αν το μυαλό σας πάει σε μια ανθρώπινη Πάτι Σμιθ, τότε λυπάμαι αλλά πάλι θα σας απογοητεύσω, ούτε αυτό συμβαίνει. Σκεφτόμουν, σε απόσταση από τη μαγεία που

αποπνέει το βιβλίο, κάτι πρακτικό: πώς γίνεται ένας καλλιτέχνης με το διαμέτρημα και την αναγνωρισμότητα της να περιδιαβαίνει τους δρόμους, να καταφεύγει στο ίδιο καφέ, να ταξιδεύει με το τρένο και να μην βιώνει την ένταση της αγάπης των θαυμαστών, την ανάγκη τους για μια φωτογραφία ή ένα αυτόγραφο; Η απάντηση κάποιου πως η Νέα Υόρκη είναι ένα μέρος αρκετά κουλ δεν με ικανοποίησε. Θα είναι η αύρα της, αυτή που ενώ γοπεύει ταυτόχρονα δημιουργεί μια ασιίδα προστάσις από τον έξω κόσμο, έτσι όπως διαφαίνεται μέσα από το βιβλίο τουλάχιστον.

Και όμως χρειάζεται απόσταση για να σκεφτεί κανείς την Πάτι Σμιθ διαβάζοντας το βιβλίο αυτό. Μοιάζει παράξενο κάτι τέτοιο όταν πρόκειται για ένα βιβλίο που έχει ως κεντρικό άξονα εκείνη, ακόμα και αν δεν πρόκειται για αυτοβιογραφία -ίσως μόνο αν κάποιος διαβάσει το M Train θα μπορέσει να καταλάβει αυτό που λέω.

Ένας παραμυθένιος τρόπος περιδιάβασης στην καθημερινότητα από μία ποιήτρια, ίσως κάτι τέτοιο να με ικανοποιούσε ως διατύπωση, υπενθυμίζοντας πως τα παραμύθια μπορεί να είναι και σκετεινά, η καθημερινότητα πεζή και η ποιήτρια αμήχανη μπροστά στη λευκή σελίδα.

Ένα τρομερό βιβλίο, την έκδοσή του οποίου στα ελληνικά περίμενα με πραγματική λαχτάρα.

σμίως γνωστών τραγουδιστών, όπως οι Justin Timberlake, Lady Gaga, Post Malone και Jay J.

Ο Δημολίστας συμμετείχε στο φεστιβάλ με ένα ξένο τραγούδι, το "Xenos" που ανήκει στον Έλληνα καλλιτέχνη Leon of Athens. Αυτό το βίντεο κλιπ, που εκτυλίσσεται μέσα σε μια εντυπωσιακή ατμόσφαιρα, παραπέμποντας σε... ταινία επιστημονικής φαντασίας, κέρδισε το βραβείο της 3ης θέσης, με τον κόσμο που το παρακολούθησε στο φεστιβάλ να καταφεύγει στην προβολή του σε φωνές ενθουσιασμού! Το βίντεο κλιπ είναι γυρισμένο στα Χανιά, στους χώρους του Πολυτεχνείου, αλλά και στο κολυμβητήριο Ακρωτηρίου απ' όπου και υπάρχουν και τα πιο εντυπωσιακά πλάνα χάρη στην χορογραφία των Rootlessroot.

Μ. ΚΑΡΤΣ.

Ο Γιάννης Δημολίστας (αριστερά) λίγο μετά την κατάκτηση του 3ου βραβείου.

ΣΕ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Διεθνές βραβείο για τον Χανιώτη σκηνοθέτη Γιάννη Δημολίστα

Στις πρώτες θέσεις μεταξύ κάποιων από τους σπουδαιότερους σκηνοθέτες του πλανήτη βρέθηκε ο Χανιώτης **Γιάννης Δημολίστας**, όπως δηλώνει η σπουδαία διεθνής διάκριση (τρίτο βραβείο) που κέρδισε στο **φεστιβάλ του Βερολίνου**. Η απόδειξη για το πόσο σημαντικό είναι το φεστιβάλ του Βερολίνου, αποτελεί ότι στον ίδιο διαγωνισμό συμμετείχαν βίντεο κλιπ παγκο-

Βιβλία

Η Μπριτ-Μαρί ήταν εδώ

Fredrik Backman

Μετάφραση: Γιώργος Μαθόπουλος

Εκδότης: Κέδρος

Η Μπριτ-Μαρί δεν αντέχει την ακαταστασία - ακόμη και ένα συρτάρι με ανακατεμένα μαχαιροπίρουνα μπορεί να την αποσυντονίσει εντελώς. Επίσης ξυπνάει κάθε μέρα την ίδια ώρα και

τρώει το φαγητό της ακριβώς όταν πρέπει, γιατί έτσι κάνουν όλοι οι πολιτισμένοι άνθρωποι. Δεν είναι επιθετική - κάθε άλλο. Απλώς μερικές φορές οι άνθρωποι παρερμηνεύουν τις καλοπροαίρετες παρατηρήσεις της και τις θεωρούν κακόβουλη κριτική.

Στα εξήντα τρία της όμως η Μπριτ-Μαρί νιώθει πως έχει υποστεί αρκετά. Αποφασίζει ύστερα από σαράντα χρόνια να διαλύσει τον γάμο της, να παρατήσει το σπιτικό της και να βρει δουλειά στο μοναδικό μέρος όπου μπορεί: στο Μποργ, ένα κατεστραμμένο από την οικονομική κρίση και σχεδόν ερειπωμένο χωριό. Η Μπριτ-Μαρί, που σिकाίνεται το ποδόσφαιρο, γίνεται προπονήτρια μιας ομάδας εφήβων που δεν έχει καμία ελπίδα. Εκείνη, που σικαίνεται τους θορύβους και τη βρωμιά, ζει πλέον σε έναν χώρο γεμάτο φωνακλάδικα παιδιά, πατάει σε λασπωμένα πατώματα και συγκατοικεί (κυριολεκτικά) με έναν αρουραίο. Και όμως σ' αυτό το αφιλόξενο περιβάλλον η Μπριτ-Μαρί νιώθει πως γίνεται κάθε μέρα και πιο χρήσιμη στους γύρω της. Της συμβαίνει μάλιστα και κάτι ακόμη πιο απρόσμενο: τη φλερτάρει ένας φιλικός και ευπαρουσίαστος αστυνομικός!

Σινική μελάνη

Τηλέμαχος Κώτσιας

Εκδόσεις: Πατάκη

Τα όνειρα για το μέλλον, αλλά και η ίδια η ζωή μιας μικρής ομάδας νεαρών από τη Δερβιτσιάνη της Ελληνικής Μειονότητας της Αλβανίας που φοιτούν στο Λύκειο Αργυροκάστρου καταστρέφονται μεμιάς όταν καταλήγουν στα υπόγεια της Ασφάλειας, κατηγορούμενοι για τις αφελείς προκλητικές που είχαν μοιράσει κατά του καθεστώτος. Θέμα του μυθιστορήματος είναι τα αβάσταχτα σωματικά και ψυχικά βασανιστήρια, τα πολυετή καταναγκαστικά έργα στα σκοτεινά ορυχεία, η αφόρητη ζωή στα στρατόπεδα και οι τραγικές συνέπειες σε περίπτωση απόδρασης, οι έπιμονες προσπάθειες στρατολόγησης φυλακισμένων ως συνεργατών της Ασφάλειας, κι ένας ελληνισμός που ασφυκτιά και βογκά χωρίς να τον ακούει κανείς. Ένα μυθιστόρημα για τη μάχη της δημοκρατίας κατά του ολοκληρωτισμού, για το ίδιο το νόημα της ζωής, που στο τέλος συνεχίζει και θριαμβεύει.

Χάρτινος έρωτας

Ζοέλ Λοπινό

Εκδόσεις: Καστανιώτη

Ο πρώτος έρωτας δε σβήνει ποτέ. Κρύβεται στα μύχια του κορμιού μας σαν έμβρυο που λαχταρά να ζήσει. Ακόμη κι αν έχουν περάσει ολόκληρες δεκαετίες, η νοσταλγία πλανιέται στο μυαλό μας μαζί

με αναπάντητα ερωτήματα, ίσως και με την ελπίδα.

Η Νεφέλη συναντά τυχαία τον Κωνσταντίνο, τον πρώτο άντρα που αγάπησε πραγματικά, και ξαφνικά κατακλύζεται από ένα απρόσμενο πάθος. Ωστόσο είναι παντρεμένη και έχει δύο παιδιά -το ίδιο κι εκείνος- και δεν ξέρει πώς να διαχειριστεί αυτή τη θύελλα συναισθημάτων. Η ζωή βέβαια, που μοιάζει να ξέρει τι κάνει και δεν αφήνει τίποτα να γίνεται τυχαία -η Νεφέλη το γνωρίζει καλά αυτό-, ίσως της στέλνει κάποιο μήνυμα για να της αποκαλύψει κάτι. Οι δύο ήρωες παγιδεύονται σε ένα λαβύρινθο με προσωπικά, κοινωνικά, ακόμη και πολιτικά αδιέξοδα. Θα χρειαστεί να αναμετρηθούν με μεγάλα διλήμματα και να πάρουν δύσκολες αποφάσεις, αν θέλουν να φτάσουν κάποτε στην έξοδο, όπου βρίσκεται και το βαθύτερο νόημα των πραγμάτων.

Η γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά

Ορχάν Παμούκ

Μετάφραση: Στέλλα Βρετού

Εκδόσεις: Πατάκη

Πόσο καθοριστική για την υπόλοιπη ζωή μας είναι η πρώτη ερωτική εμπειρία; Ή μήπως αυτό που ορίζει τη μοίρα μας είναι η δύναμη της ιστορίας και των μύθων; Στα μέσα της δεκαετίας του

1980, ενώ ο πηγαδός μάστορας Μαχμούτ και ο έφηβος βοηθός του Τζεμ σκάβουν ένα πηγάδι σ' ένα δύσκολο κομμάτι γης για να βρουν νερό, μια μυστηριώδης γυναίκα, ηθοποιός ενός περιοδεύοντος θιάσου, κάθε βράδυ στο υπαίθριο θέατρό της αφηγείται στους θεατές παλιά παραμύθια και ιστορίες. Η "Γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά", με άξονα τον έρωτα του Τζεμ, μας παρασέρνει στη δίνη ενός μεγάλου ανθρώπινου εγκλήματος. Μας αφηγείται τη γνωριμία του νεαρού ήρωα με τον έρωτα, τη ζήλια, την υπευθυνότητα, την ανεξαρτησία, πραγματεύεται θέματα σχέσης πατέρα και γιου, "αυταρχισμού", διαμόρφωσης της προσωπικότητας. Δύο θανάσιμα αμαρτήματα, η πατροκτονία και η παιδοκτονία, θα απασχολήσουν τον αναγνώστη, που για άλλη μια φορά θα συναντηθεί με δύο θεμελιώδη έργα του δυτικού και ανατολικού κόσμου, τον "Οιδίποδα Τύραννο" του Σοφοκλή και το "Ρουστέμ και Σουχράμ" του Ιρανού Φιρντούσι, και θα αναρωτηθεί πόσο η συνθησιμένη ζωή μας επηρεάζεται από τα παλιά κείμενα.